

ÜLIKOOLSAI MEENETE MÜÜGIKS VEEBIPOE

KUIDAS SAADA
VÕITU SUULISEST
AGRESSIOONIST?

TÜ LOOB EESTI
ESIMISE PATSIENDI-
OHUTUSE KESKUSE

PROGRAMM «TALENDID
TARTUSSE!» TEKITAB
NOORTE SEAS ELEVUST

Puhkamist tuleb õppida

Mida lühemaks muutuvad päevad, seda kiiremaks kipub minema elutempo. Suvi on selleks korraks möödas ja aeg on jälle tegudele asuda.

Meile räägitakse pidevalt, et elame parimal ajal: meil on tohutult võimalusi õppida, töötada, reisida – teha, mida hing ihaldab. Püüame kõiki neid võimalusi kasutada ja jookseme nagu oravad rattas, aga ometi näib, et me pole rahul. Alati jääb midagi justkui puudu.

Virgo Siil kirjutab selles ajakirjanumbris, kuidas kutsuda oma sõpru üles molutama.

Esmapilgul võib see tunduda kummaline: kas tõesti võib molutada, kui kõik ümberringi siblivad?

Eks alguses olegi imelik. Tegin sel suvel lõpparve mitme suure ettevõtmisega, mis neelasid mu vabast ajast üsna suure tüki. Järsku oli aega kuidagi imelikult palju käes.

Esimestel päevadel valdas mind teatav ärevus ja rahutus: kas olen äkki midagi unustanud? Seejärel langes õlgadele süükoorem: mismoodi ma mitte midagi ei tee, teised kindlasti teevad ...

Läks paar päeva mööda ja enesetunne muutus tunduvalt paremaks. Kui töölt koju jõudsin, võisin teha, mida hing ihkas. Võisin raamatut lu-

FOTO: ANDRES TENNUS

SANDRA SAAR
UT toimetaja

geda, jalutama minna, kas või terve öhtu lakke vahtida, tundmata end seejuures halvasti ja mõtlemata, et tegelikult ootab üks või teine asi tegemist.

Nüüdseks naudin sellist vabamat elu väga. Pärast tööpäeva on mul tuju hea ja energiat veel ülegi, et asjatada kodus või veeta sõpradega mõnusalt aega.

Praegu imestan isegi, kuidas sain kaua elada nii, et vaba aega peaaegu polnud. Kui näiliselt oligi puhkehetk, muretsesin tegelikult ikka pidevalt töösajade pärast. Jutt, et puhkamist tuleb õppida, peab minu puhul tõepoolest paika.

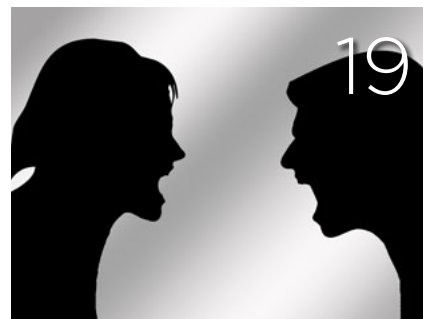
Püüan jätta meelde selle hea tunde, mida praegu tunnen, ja enam mitte liiga üle pingutada. Kõike ei peagi jõudma ja tegema, sest lõpuks ei ole see seda väärt. Jah, igasugustes projektides osalemine arendab mind ja toob ka mõne lisakopika, aga mis on sellest kõigest kasu, kui ma ei tunne seejuures mõnu?

Mina püüan igatahes vähemalt natukeseks aja maha võtta ja nautida ka midagi muud peale töö, sest see on kõigest üks osa meie elust. Soovitan teile sama. Tuletage endale meelde, et töö ei jookse kunagi eest ära, küll aga võib seda teha muu elu.

Edukat sügissemestrit ja aega iseendale! **UT**

16

19

24

28

40

10 KOLUMN

Ajakirjanduse magistrant Virgo Siil kirjutab, et teha võiks vähem, aga see-eest mõnuga

12 PERSOON

Äli Leijen kinnitab, et välismaine kogemus aitab elu Eestis paremaks teha

16 AKTUAALNE

Augustis avas ülikool meenete e-poe

19 AKTUAALNE

Statistika järgi on Tartu ja Eesti tervikuna külalislahke, kuid siiski esineb sageli suulist agressiooni

22 AKTUAALNE TÜ

hakkab arendama Eesti esimest patsiendihutuse uurimiskeskust

24 AKTUAALNE

Teaduse populariseerijad otsivad selgemaid sihte

28 ETTEVÕTLUS

Üliõpilased mõtlesid välja rakenduse, et vähendada toidu raiskamist

31 TUDENGID

Uus programm «Talendid Tartusse!» tekitab noorte seas elevust

34 TEADUS

Kaie Kriiska doktoritöö toetab teaduspõhise kliimapolitiika arengut

38 AJALUGU

Teise maailmasõja lõppjärgus taasavatud ülikooli esimesel aastakümnel oli üliõpilaste eluolu raske

40 REISIKIRI

Aasia keskus sõlmis Shanghais sidemeid megalinna ülikoolidega

44 ESSEE

Mis ja milleks on ülikoolil üliõpilasindus?

46 Järelehüüded,

doktoritööd, stipendiumid, teated, tunnustusavaldused ja juubeliõnnitlused

51 KEELENURK

Miljon+ töörühm avab termini vestlusjuht tausta

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 4. oktoobril 2019.

UT UNIVERSITAS
TARTUENSIS

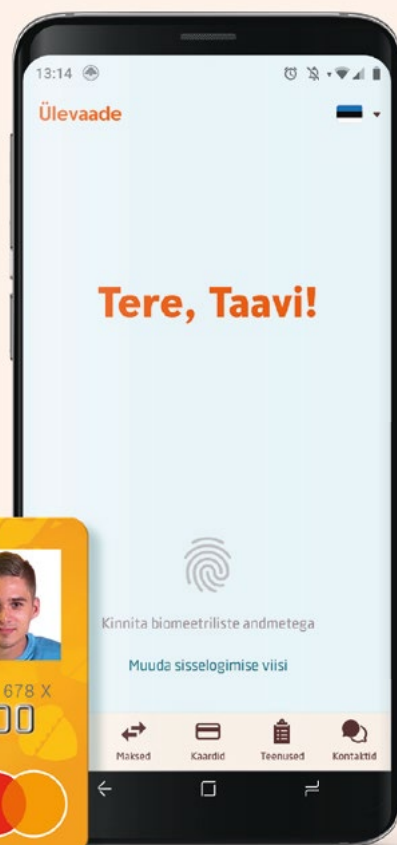
Universitas Tartuensis on Tartu Ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 2800. • Kontakt: Ülikooli 18-102, 50090 Tartu; 737 5686, 5802 8827; ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Leia meid sotsiaalmeediast aadressil www.facebook.com/universitastartuensis.

Vastutav väljaandja Kristina Kurm, **peatoimetaja** Merilyn Merisalu, **toimetaja**

Sandra Saar, **teabetoimetaja** Kady Sõstar ja Iris Herman, **keeletoimetaja** Külli Pärtel ja Helika Mäekivi, **kaanefoto** Vulcan Creative, **küljendaja** Margus Evert, **trükk** Ecoprint. Universitas Tartuensis kujunduslahendused, kõik ajakirjas avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetust lubab neid kasutada ainult eelneval kokkuleppel koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisele. Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. **Kolleegium:** Maaja Vadi (esimees), Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul ja Egert Puhm.

roheline trükkis
Trükitud keskkonnateadlikkus trükiettevõttes Ecoprint

ISIC ja ÄPP – täiuslik paar

www.swedbank.ee/isic

Finantsteenuseid pakub Swedbank AS. Tutvu tingimustega aadressil www.swedbank.ee ja vajadusel konsulteeeri spetsialistiga.

ÕPPEKAVAS ON OLULINE KOHT KA KEELEÕPPEL.

Uus õppekava avab tee Aiasiasse ja Lähis-Itta

Sel sügisel alustavad esimesed üliõpilased õpinguid magistri-õppekava «Tänapäeva Aasia ja Lähis-Ida uuringud» alusel. Uus õppekava käsitleb laia teemaderingi religioonist ja poliitikast kultuuri ja ühiskonnani.

Majandusteaduskonna nimekirja kuuluv ingliskeelne magistri-õppekava on usuteaduskonna, Johan Skytte poliitikauuringute instituudi, kultuuriteaduste instituudi ja Aasia keskuse mitme aasta ühise töö vili.

Programmi juht Urmas Hõbepappi sõnul on Aasia ja Lähis-Ida kiiresti arenevad piirkonnad, mida tundvaid inimesi on Eestis üha rohkem vaja.

«Kuna üliõpilaste huvid ja vajadused on väga erinevad, koostab iga õppija endale individuaalse õppeplaani. Kesken-duda saab eri riikide religiooni, majanduse, poliitika, ühiskonna või kultuuri uurimisele,» ütles Hõbepapp.

Õpingute käigus on võimalik süveneda näiteks Hiina majanduse, filosoofia ja keelte või tänapäeva Lähis-Ida poliitika ja religiooni seostesse. Õppekava lõpetamiseks peavad üliõpilased läbima praktika ühe ettevõtte või riigiasutuse juures ning kirjutama magistritöö või tegema magistriprojekti end huvitaval teemal. Tudengitel on võimalik käia end täiendamas Aasia ja Lähis-Ida partnerülikoolides.

Septembris alustavad uue õppekava alusel õpinguid üliõpilased nii Eestist, Hiinast, Jaapanist, Eritreast kui ka Türgist.

Näiteks Hiinast pärit Binghua Liu tuli Eestisse õppima sellepärast, et siit saab teise vaatenurga Hiina ja Aasia ajaloole, riigikorraldusele ja kultuurile. Peale selle paelus teda võimalus õppida tundma Eestit ja Euroopat ning koguda endale rahvusvaheline tutvusringkond. ●

Uus näitleja

TÜ õppimisvõimalusi ja tudengielu tutvustava videolavastuse etendusid hakkab oktoobrist andma teatri Must Kast näitleja Karl Edgar Tammi.

Tartust pärit Tammi on Viljandi kultuuriakadeemia teatrikunsti eriala vilistlane ning on õppinud ka Inglismaal ja Saksamaal. Ta on mänginud muu hulgas Endla, Ugala, Tartu Uue Teatri, Tartu Üliõpilasteatri ja Vanemuise lavastustes, samuti osalenud mitmes telesarjas.

Tammi viib vaatajad kaasakiskuvale rännakule, kus jagab humoorikate videoklippide toel paeluvaid fakte, mis aitavad koolilõpetajail teha läbimõeldud tulevikuvalikuid. Videolavastus annab kiire ja lõbusa ülevaate ülikoolis õpetatavatest erialadest.

Videolavastuse nägemiseks saavad klassid registreerida end aadressil ut.ee/ videolavastus. Lisaks on võimalik tellida TÜ sisseastumise infotund, instituutide ja teaduskondade külastus, erialane loeng või töötuba, kohtumine mõne eriala vilistlasega ning peahoone, ülikooli muuseumi või tähetorni külastus.

Sel õppeaastal toimuvad 45 minutit kestvad etendused oktoobrist maini Elektri-teatris aadressil Jakobi 1. ●

Jätkub rahvusülikooli loengusari

Rahvusülikooli 100. aasta puhul kingib TÜ Eestile sada loengut, mida peavad teadlased, õppejõud ja kraadiõppurid koolides üle riigi.

Esimese poolaasta näitel võib öelda, et huvi selle õpivõimaluse vastu on väga suur. Teaduskooli teaduse populariseerimise peaspetsialisti Marek Järviku sõnul anti jaanuarist juunini üle riigi kokku 50 loengut.

«Septembrist kuni detsembrini jätkame sama hooga, et koolid saaksid meilt aasta lõpuks lubatud sada loengut kätte,» lubas Järvik.

Sügisel jätkab loengusarjas osalemist ka suulise keele teadur Andriela Rääbis, kelle «Suulise kõne uurimine: viisakusküsimused telefoni-vestlustes» oli üks kevad-

FOTO: VELLO RUS

UUEL SEMESTRIL JÄTKAB RAHVUSÜLIKOOI LOENGUSARJAGA KOOLIDES KÄIMIST KA GEOLOOGIA TEADUR MARTIN LIIRA.

semestri populaarsemaid loenguid.

Päris sama teemaga ta sügissemestril enam ei jätka ja uue loengu pealkiri on üldisem: «Suuline kõne». Endiselt tuleb

juttu selle uurimisest, eripäradest ja suulise dialoogi ülesehitusest, kuid teises osas keskendub Rääbis telefonivestluste asemel sellele, kuidas sõnastatakse eri suhtlusolukordades

Kuidas toetab õpetaja oma tegevuse kaudu lapse õppimist?

INAUGURATSIOON

TÜ algõpetuse professor Krista Uibu 17. septembril kell 16.15 ülikooli muuseumi valges saalis

Tänu Eesti õpilaste väga headele tulemustele rahvusvahelistes võrdlusuuringutes on hüppeliselt kasvanud huvi selle

vastu, kuidas meie õpetaja lapsi õpetab.

Selle taustal on kerkinud päevakorda küsimus, mil määral kasutavad klassiõpetajad õppeprotsessis õpetamistegevusi, mis toetavad ühelt poolt nüüdisaegsete oskuste arengut ja teisalt tagavad õpilastele head akadeemilised tulemused.

FOTO: ERAKOOGU

KRISTA UIBU

Teadlased aitavad riigil uurida, kus inimesed tegelikult elavad

Septembris hakkavad Tartu Ülikooli, Tallinna Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli teadlased riigi tellimusel uurima, kuidas lahendada probleeme, mis tulenevad riiklikes registrites leiduvate elukohaandmete ebatäpsusest.

Statistikaameti andmetel on kuni viiendiku Eesti elanike elukohaandmed rahvastikuregistris ebatäpsed, sest tegelikult ei asu nende alaline elukoht registrite aadressil.

Õigeid andmeid inimeste peamise elukoha kohta on vaja teada enamikul avalike teenuste osutajatel: koolidel, lasteaedadel, sotsiaaltoetuste ja -teenuste

pakkujatel. Riik peab avalikke teenuseid kujundades arvestama, kui palju teenuse tarbijaid kusagil on või kust inimest vajaduse korral leida. Seda on vaja nii arstiabi, politsei- ja päästetööde kui ka ajateenistuse korraldamiseks.

Elukohaandmete täpsuse suurendamise kõrval keskendutakse projektis ka riigi ja kodanike elektroonilise suhtluse parandamise võimalustele.

Eesti Teadusagentuuri programmi «RITA» uuringut koordineerib TÜ Johan Skytte poliitikauuringute instituudi sotsiaalteaduslike rakendus-uuringute keskus. ●

Mõned õpetamistegevused ja -strateegiad seostuvad õpilaste õpitulemustega tugevamini ning nende mõju eri vanuses õpilaste akadeemilistele tulemustele on selgem kui teistel.

Professor Krista Uibu tutvustab inauguratsiooniloengus, milliseid eesmärgi seavad laste õppimisele ja õpetamisele klassiõpetajad, missuguseid õpetamistegevusi nad õppeprotsessis rakendavad ning milline on nende mõju eesti laste emakeele-õppimise arengule.

Uibu on algõpetuse professor. 1989. aastal sai ta

Tartu Ülikoolist eesti filoloogi diplom, seejärel 2005. aastal pedagoogikas teadusmagistrikraadi ja 2010. aastal samal alal doktorikraadi. Ta on töötanud 11 aastat koolis eesti keele õpetajana.

Alates 2000. aastast on ta pühendunud klassiõpetajate ettevalmistamisele ja algõpetuse suuna teaduspõhisele arendamisele Tartu Ülikoolis. Uibu on töötanud lektori, teaduri ja dotsendina, ta õpetab eesti keelt ja akadeemilise teksti kirjutamist kõikide õppeastmete üliõpilastele ning on eestikeelse

haridusteadusliku uurimistöö aktiivne edendaja. Tema algatusel asutati 2013. aastal Eesti Haridusteaduste Ajakiri ja ta on siiani selle vastutav toimetaja.

Uibu praegused uurimisteedad on seotud pedagoogika ja didaktikaga: ta uurib õpetaja õpetamistegevuste ja -strateegiatega mõju õpilaste keeleoskuste ja tekstimõistmise arengule, pedagoogilist sekkumist algklassides ning õppevara hindamist.

Tema teadusartiklid on neljal korral pälvinud auhindu kasvatusteaduslike tööde riiklikul konkursil. ●

Uus ja vana Tartu tudengipäevadel

16. septembril algav tudengipäevade sügisfestival on traditsiooniliselt pühendatud Tartu tudengkonna uusimatele liikmetele – rebastele.

Festivali avapauk antakse juba esmaspäeval pannkoogihommikul, mil saab tasuta nautida ka muud head-paremat. Õhtul kohtuvad kõik mälumängurid ja teised teadmisjanulised Püssirohukeldris «Mälukal».

Uutele tudengitele on pühendatud neljapäevane päev. Siis toimub Toomemäel rebasteerimine, mille käigus kujundatakse esmakursuslastest täisväärtuslikud üliõpilased, ja sellele järgneb «Värske liha pidu» klubis Illusion.

Tudengipäevade meediajuhi Karolina Kadaku sõnul on sügisfestivalil vanade lemmikute kõrval ka uusi üritusi.

«Utest üllatustest peamine on adrenaliinirikas «K-24» Tartu Üliõpilasmajas, kus peetakse lahingut põgenike ja kurikaelte vahel, lahendatakse nutikust nõudvaid ülesandeid ning seigeldakse põnevates kambrites,» rääkis Kadak.

Uues kuues on tagasi ka paljud vanad lemmikud. Loomes üritus «Sahtlist välja» pakub võimalust inspireerivas ja julgustavas õhkkonnas esitada oma loomingut. Üle mitme aasta on kavas taas «Metsapeatus», mis viib huvilised otse metsakohina

ja linnulaulu keskele mõnusalt aega veetma.

«Ka kõigi lemmik pubiralli on seekord metsateemaline – osalejad võivad kostüümi valimisel ideid otsida taimedest, loomadest ja muudest Eesti metsade kooslustest,» ütles Kadak.

Lisaks saab «Põllumehe simulaatoriga» jälle proovile panna oma talumeheoskused. Festivali eelviimasel päeval annab tudengiseiklus võimaluse õppida Tartut tundma orienteerudes ja eri punktides põnevaid ülesandeid lahendades.

Tudengipäevad pakuvad elamu ka ülejäänud linnaarahvale. Tihedast kavast leiab igaüks endale sobiva ürituse. ●

TUDENGIPÄEVADE PARIMAD PALAD

16.-22. SEPTEMBER

E, 16. SEPTEMBER

kell 18 «Mälukas» Püssirohukeldris

T, 17. SEPTEMBER

kell 17 «Sahtlist välja» Nooruse Galerii keldrikorruusel
kell 18 vaimse tervise aardejaht Näituse 2 õppehoones ja selle lähimbruses

K, 18. SEPTEMBER

kell 19.30 «K-24» Tartu Üliõpilasmajas

N, 19. SEPTEMBER

kell 21 rebasteerimine Toomemäel

R, 20. SEPTEMBER

kell 18 pubiralli algus Raevoja platsil

L, 21. SEPTEMBER

kell 12 tudengiseikluse algus Raevoja platsil
kell 17 sügisene viikingiturniir Keskpargis

P, 22. SEPTEMBER

kell 14 «Põllumehe simulaator» Keskpargis
kell 16 «Kahevõistlus» Illegaardis

Vaata kogu kava: studentdays.ee

**TARTU
TUDENGIPÄEVAD**

ÜKS ÜLIKOO KOLM KOORI MILLISE VALID SINA?

TARTU ÜLIKOO
EESTI RAHVUSÜLIKOO

TARTU AKADEEMILINE MEESKOOR

5., 12., 19. ja 26.09
kell 18
Salme 1a saalis

www.tam.eu

või helista 5326 9122
(dirigent Kuno Kerge)

TARTU ÜLIKOO AKADEEMILINE NAISKOOR

5., 10., 12., 17. ja 19.09
kell 18
TÜ peahoone r. 232

www.naiskoor.ee

või helista 527 1105
(dirigent Triin Koch)

TARTU ÜLIKOO KAMMERKOOR

4., 11. ja 18.09
kell 17
TÜ peahoone r. 027

www.tykk.ee

või helista 527 1105
(dirigent Triin Koch)

**VALMISTA ETTE VABALT VALITUD LAUL VÕI PARTII
NING TULE LAULMA!**

Tee vähem, aga mõnuga

Üks mu hobisid on õhutada oma sõpru-tutavaid molutama. Teinekord ma isegi rõõmustan, kui mõni neist mõneks ajaks töötuks jääb, sest liiga paljud siblivad rattas – ma ise aeg-ajalt kaasa arvatud –, mõtlemata, kas ikka peab nii palju, nii mitut asja korraga, nii ruttu, nüüd ja kohe tegema.

Ma saan aru, et see kihk tuleb nii enda seest kui ka väljastpoolt. Ühest küljest ta jutakse sõnatut kohustust olla alati sama tubli kui teised, aga teisalt survestavad tööandjad, sõbrad-tuttavad, õppejõud ja teab kes veel mitmel rindel ja kiiresti rabama: «Ole rohkem!»

See aga, mida ei taheta mõista, on inimeste erinevus. Kui üks suudab mängleva kergusega täita mitut kohustust korraga, žongleerida (näiliselt) muretult pere- ja tööeluga, ehitada maja ning hiilata veel meediaski, ei tähenda see, et kõik peaksid nii tegema.

Me oleme erinevad ja meie jõuvarud on ka erisugused. Lisaks võib ühe inimese üks saavutus olla nii isiklikul kui ka üldisemal tasandil mõnikord märksa suurem kui teise inimese eluaegne silmapaistmine. Näiteks J. D. Salinger kirjutas ainult ühe romaani, aga see ei tähenda, et tema panus kirjandusmaailma oleks vähem kaalukas kui Barbara Cartlandil.

Pahatihti unustame, et kui midagi on võimalik teha kiiresti ja palju, ei tähenda see kohe, et seda

FOTO: ANDRES TENNIS

VIRGO SIIL

ajakirjanduse teise aasta magistrant

peabki nõndamoodi tegema. Vahel esitan enda rahustuseks tasakaalustava küsimuse: «Aga mis siis nii väga juhtub, kui see või too nüüd tegemata jääb?»

Säärase pilguga oma kohustuste kuhja üle vaadates märkan, et paljud asjad võibki tegemata jätta või edasi lükata ning tõeliselt põletavaid, suures plaanis midagi mõjutavaid töid on vähe.

Selle kõrval on vaja oskust öelda ei. Kuigi ahvatlevast pakkumisest võib olla raske ja ebameeldiv ära öelda ning

sellega kaasneb kartus küsijat solvata või hiljem sarnastest pakkumistest ilma jääda, on õige-aegne keeldumine kasulik kõigile.

Töökoormuse kasvades kannatavad kõik plaanitud tegemised, muu hulgas ka seesama vastu võetud töö. Lõpuks võib juhtuda, et keegi pole rahul – ka see mitte, kes algul jah-sõna üle rõõmustas.

Sama tasub meeles pidada pakkumiste tegijatelgi. Kui ma ise kelleltki midagi palun või tööpakkumist küsin, toonitan alati, et «ei» on okei, sest tean, kui raske on suuremal osal meist keelduda.

Me kipume unustama, et suur koormus tekitab väsimust, aga väsinud seisundis on vead lihtsad tekkima. Vigu tuleb parandama hakata ja see võtab aega, mis vähendab omakorda tõhusust. Ja lõppude lõpuks pole kurnatult pingutamises ka erilist lusti.

Pigem teha vähem, aga see-eest mõnuga. UT

ME KIPUME UNUSTAMA, ET SUUR KOORMUS TEKIB VÄSIMUST, AGA VÄSINUD SEISUNDIS ON VEAD LIHTSAD TEKKIMA.

REKTORAAT

Teadmishimulist õppeaastat!

Tervitan suure rõõmuga kõiki meie üliõpilasi, kellest saavad peagi suuna näitajad sel rahvusülikooli uuel akadeemilisel sajandil. Kutsun kogu ülikooliperet üles hoidma, toetama ja innustama meie noori pereliikmeid, et nendest saaksid uued teaduse kandjad, uued ühiskonna teenijad.

Kanname endiselt vastutust Eesti Vabariigi põhiseaduse aluspõhimõtete püsimiseks vajaliku haritlaskonna kasvatamise ning eesti keele ja kultuuri kehtlikkuse eest. Seega on ajaraiskamine vaielda selle üle, millist teadust tuleks Eestis rahastada ja kas kaaluks peaks kalduma alus- või rakendusteaduste poole.

Riik on ise äsja suurepäraselt sõnastanud Eesti pikaajalised eesmärgid strateegia «Eesti 2035» lähtedokumentides ja ülikoolide roll on ühiskonna teenijatena toetada kõikehõlmavalt nende eesmärkide täitmist nii alus- kui ka rakendusteadusega. Tartu Ülikooli vastutus on eriti ilmne, kuna ainsa laiapõhjalise ülikoolina on meil olemas teaduspõhine pädevus iga eluvaldkonna probleemidele tervikliku lahenduse otsimiseks.

Meie ees seisvad mitmetahulised probleemid nõuavad järjest enam eri teadusvaldkondade koostööd. Tuleviku ühiskonnas ei saa tehnikateadused või IT-haridus toimida sotsiaal- ja humanitaarteadlaste teadmuse kasutamata. Seega on teaduse arengu ainus eeldus ressursside lisamine, mitte olemasolevate ressursside ümberjagamine. Räägin siinjuures teadlikult ressurssidest, mitte üksnes rahast.

Me kuuleme enda ümber aina enam üleskutseid mitte raisata meie maavarasid, mitte visata ära toitu, hoida kokku energiat. Mina esitan üleskutse mitte kulutada ära meie vaimse vara kandjaid. Teadlasi nõrritades on keeruline nende üleskutsete aluseks olevaid probleeme ära lahendada.

Alustame rahvusülikooli uut sajandit ülikooli järgmise viie aasta arengukavaga, mis hakkab kehtima 2020. aastal. Algav akadeemiline aasta toob kaasa ka valdkondade dekaanide valimise ja kauaoodatud Delta keskuse avamise. Soovin kogu ülikooliperele ja kõigile tartlastele teadmishimulist uut õppeaastat!

FOTO: JÜRI LUHT

TOOMAS ASSER

rektor

ÄLI LEIJEN: välismaine kogemus on suur eelis

PERSOON

Tartu Ülikooli õpetajahariduse professor ja haridusteaduste instituudi juhataja Äli Leijen on haridusteadlane, kes on ametis olnud nii lastekaitsepspetsialisti, nõustaja, teaduri kui ka õppejõuna.

GRETA ROOSAAR

SA Archimedese
kommunikatsioonispetsialist

Äli Leijeni ülikoolitee algas Tartus, kus ta tudeeris kasvatus-
teaduste erialal. Magistri-
õppesse suundus ta Hollan-
disse Twente Ülikooli ning
kuna sealne õppesüsteem talle
väga sobis, astus ta ka doktori-
õppesse Hollandis – siis juba
Utrechti Ülikoolis.

Hollandi õppesüsteemi
juures kiidab Leijen peami-
selt õppe tõhusat korraldust.
Samuti anti seal väga palju
ülesandeid, mis suunasid end
ja oma kogemusi analüüsima.
Magistriõppe positiivne koge-
mus saigi otsustavaks, miks
õppetöö samas riigis doktoran-
tuuris jätkus.

Doktoriõpinguteks välis-
riigis sai Leijen tuge Kristjan
Jaagu stipendiumist, mida on
kõigil huvilistel võimalik taot-
leda praegugi.

«Tänu Kristjan Jaagu sti-
pendiumile sain kolm esimest
doktoriõppe aastat täielikult
õpingutele pühenduda. Alles
neljandal aastal, kui oli selge, et
olen oma töö kaitsmisele väga
lähedal, võtsin ülikoolist veidi
töid juurde. Võimalus niimoodi
dokoritööle keskenduda oli
väga väärtuslik,» kiidab Leijen.

VÄLISKOGEKUS AITAB KODUS MUUTUSI TEHA

Praegusel infoajastul muutub
kaugel üha lähemaks ning
e-riigis on kõik justkui kodust
lahkumata kättesaadav. Välis-
maal õppimine on Leijeni sõnul
siiski tähtis kogemus, mille
peamine väärtus seisneb selles,
et õpi- ja töökultuur on eri
riikides väga erinev.

Näiteks Hollandi doktori-
õppesüsteem annab ülikoolis
töötavatele doktorantidele head
võimalused teha teadustööd
ja siseneda laiemasse teadus-
ringkonda. Ülikoolis töötavate
doktorantide hulgas on välja-

langejaid väga vähe. Leijeni
enda doktoriõppekaaslastest
katkestas nelja aasta jooksul
kõigest üks, kõik teised jõudsid
töö kaitsmisele.

«Tunnen, et mind mõjutas
välismaal õppimise kogemus
väga palju. Seda võimalust peab
kasutama, selleks et kodus asju
muuta. Usun, et olen sealse
akadeemilise suhtlemise viisi,
suhted kaasõppurite ja juhen-
dajaga endaga Tartusse kaasa
toonud, ning ka unistused
edaspidiseks on sellest koge-
musest kantud,» kinnitab ta.

Õpetajaks õppivad tudengid
on vahetusõppe võimaluste
kasutamisel tagasihoidlikumad
kui paljude teiste erialade üli-
õpilased. Leijen usub, et see on
seotud õppekavaga: välismaale
minemine võib õpetajaks õppi-
jale tähendada seda, et ta ei saa
oma vajalikke ainepunkte täis.

Teine tagasi hoidev tegur
on keelebarjäär, kuna õpetaja-
koolitus toimub üldjuhul
kohalikus riigikeeles.

» Professori sõnul püütakse Tartu Ülikoolis praegu seda muret lahendada. Õppekavadesse soovitakse luua mobiilsusaken, mis võimaldaks kursusekaaslastest maha jäämata vahetusõppesse minna. See omakorda annaks õpetaja eriala üliõpilastele kogemuse, kuidas koolid teistes riikides toimivad.

«Eks takistusi võib olla mitmeid. Paljude jaoks on takistus rahapuudus, paljusid hoiab tagasi siin loodud perekond. Välismaal õppimine ei ole mugav ja lihtne. Ka minul oleks olnud palju mugavam Tartusse edasi õppima jääda, aga praegu pean ütlema, et Hollandis õppimine kujundas minust teadlase ning vormis minu praeguseid eesmärgi ja tegutsemisviisi.»

SOOME VÄÄRTUSTAB ÕPETAJAID VÄGA

Praegustele õpetajaõppe üliõpilastele, kes kaaluvad õpirännet, soovib professor sihtkohana Soomet. Ta leiab, et sealne haridussüsteem toimib väga hästi ning meie keelte sarnasus võimaldab kiiresti õpikeskkonda sisse elada. Leijeni sõnul väärtustatakse Soome ühiskonnas õpetajaid ja õpetajakoolituses on konkurss väga suur.

Eesti ja Soome erinevust näeb Leijen eelkõige planeerimises ja terviklikkuses. Eesti on küll ühest küljest mobiilne ja tubli, paljud asjad saavad kiiresti ja tulemuslikult tehtud, aga samme tehakse justkui ükshaaval.

«Meil pole Soomele sarnast terviklikku planeerimist. Neil

on pikaajalised prognoosid, mis põhinevad teadlastega läbi arutatud haridussuundumustel. Eestis ma praegu sellist valdkondade läbipõimitust ega terviklikkust ei näe,» tunnistab ta.

Eesti teise valupunktina toob Leijen esile õpetajaameti tasakaalutuse: õpetajatelt nõutakse palju, aga neid hinnatakse ebaproportsionaalselt vähe.

«Ei aita, kui teeme kampaaniat, et õpetaja on lahe. On vaja vaadata reaalselt õpetajatööd, sealhulgas palka ja tööülesandeid, ning seda karjääriredelist lähtudes ümber kujundada. Pärast esimest aastat lahkub töölt arvestatav hulk õpetajaid, sest töö on väga nõudlik ja keeruline ning ülesandeid on palju. Me peame rohkem arvestama inimeste individuaalsete tugevate külgedega, võimaldades

Ülikoolis oli aga ka ettevaatlikke ja kahtlevaid kolleege, kes suhtusid muutmistuhinasse umbusuga.

«Uuendused on rasked ning alati leidub inimesi, kes püüavad traditsioone alal hoida. Mina nägin muudatustes võimalust parandada teaduse taset. Tahtsin tuua Hollandi eeskujuga rohkem teadust ümbritseva maailmaga rohkem suhestada. Usun, et oleme sellega väga hästi hakkama saanud,» räägib Leijen.

Suureks saavutuseks peab ta näiteks seda, et teadustulemused paistavad järjest rohkem silma – tänavu jõudis Tartu Ülikool haridusteaduse alal esimest korda kahte mainekasse edetabelisse. Doktoriope on muudetud tõhusamaks ja kvaliteetsemaks ning õpetamine on teadusega tihedamalt ühendatud.

KÕIGE TÄHTSAM OLI SADA AASTAT TAGASI JA ON KA TÄNAPÄEVAL SEE, ET ÕPETAJA JA ÕPILASE SUHE OLEKS PAIGAS.

ülesannete diferentseerimist. Kindlasti peaks õpetajaid rohkem toetama,» leiab Leijen.

KA TAGASITULEK NÕUAB KOHANEMIST

Hollandist naastes läks värske doktorikraadi omanik Viljandi kultuuriakadeemiasse, kus ta tundis end väga oodatuna. Ka Tartu Ülikooli Pedagogicumis hindasid kolleegid tema väliskogemust ja soovisid hakata selle najal ühiselt õpet edendama. 2012. aastal haridusteaduste instituuti suundunud Leijen valiti juba kaks aastat hiljem instituudi juhatajaks.

Oma töö juures peab Leijen keerukaks kõikide inimeste kaasamist. Tema sõnul on oluline, et kolleegid tajusid muutumisprotsessi positiivsena.

«Ma ei taha, et midagi oleks tehtud jõuga. Mõnikord tunnen, et noorematel on lihtsam kaasa tulla kui nendel, kes on õppinud ja töötavad täiesti teistsuguses süsteemis. Aga kindlasti ei ole see mingi reegel. Minu kolleegide hulgas on ka mitmeid uuendusmeelseid kogenud inimesi, näiteks meie emeriitprofessor Jaan Mikk, kes on uuenduste suhtes positiivselt meelestatud.

ÄLI LEIJEN (VASAKULT ESIMENE) ON KA 2013. AASTAL ALUSTANUD DIGITAALSE EESTI HARIDUSTEADUSTE AJAKIRJA TOIMETUSKOLLEEGIUMI LIIGE. PILDIL KOOS KOLLEEGIDE KADRIN KERGENDI, KRISTA UIBU, MARVI REMMIKU, HELEN JÕESAARE JA MARI KARMIGA AJAKIRJA ESIMESE NUMBRI ESITLUSEL.

Tegelikult tahavad lõpuks ju kõik, et teadus edeneks,» ütleb Leijen.

TEADLASKOND EI TUNNE RIIGIPIIRE

Praeguses tööelus tunnetab Leijen oma doktorantuurikogemust suure eelisena. Tema instituut Hollandis oli maailmatasemel, seal töötasid koos oma eriala tippasjatundjad.

Leijenile tuttav teadusringkond ei piirdu kaugeltki ainult Eestiga, sest kunagised kolleegid on nüüd head koostööpartnerid. Peale selle on tal õnnestunud ka kodumaiseid kolleege rahvusvahelisse võrgustikku kaasa tõmmata.

Loomulikult sisaldab õpetajaõpe ka aastasadu muutumatuna püsinud konstante.

«Kõige tähtsam oli sada aastat tagasi ja on ka tänapäeval see, et õpetaja ja õpilase suhe oleks paigas. Praegu pöörame uuesti rohkem tähelepanu sellele, et õppimise alus on turvaline suhe. Õpetamise põhiprotsess on samasugune ka nüüd – endiselt ootame õpetajalt seda, et ta suudaks õppijates uute teemade vastu huvi äratada,» tõdeb Leijen.

Eesti haridusmaastikku vaadates kirjeldab professor, et praegu on toimumas nihe üksikisikukeskselt lähenemisviisilt koostöö suunas. See tähendab, et üks olulisemaid eesmärgi hariduses on koostööskuste arendamine.

«Õpilased ei peaks omavahel nii palju konkureerima, vaid hoopis õppima koostööd

tegema. Siin võiks väga hea vahend olla korra teise kultuuriruumi sukeldumine.»

Kõige raskemaks peab Leijen võõrasse kohta õppima minemisel määramatuse ja teadmatusega toimetulekut. Sellest tuleb proovida üle olla ja anda endale võimalus. Unistused ja eesmärgid ei tohi jääda mõtte «Ma ei tea, mis saab!» taha. Igal juhul on välismaal veedetud ajast õppida midagi kasulikku.

«Mina olin täiesti tavaline eestlane, kes polnud teiste kultuuridega kokku puutunud. See kogemus rikastas mind tohutult ning avardas minu arusaamu inimestest. See näitas, et suurtele erinevustele vaatamata on võimalik koos toimetada, üksteiselt õppida ja ühise eesmärgi poole liikuda!» **UT**

VEEBIPOES ON MÜÜGIL KA «RAHVUSÜLIKOO 100» JUUBELIMEENETE ERIKOLLEKTSIOON.

Ülikool avas meenete müügiks veebipoe

ALMA MATER

Augusti lõpus avas ülikool uhiuue veebipoe, kust saavad Tartu Ülikooliga seotud meeneid tellida kõik huvilised nii Eestis kui ka välismaal.

MERILYN MERISALU
merilyn.merisalu@ut.ee

26. augustil avatud meenete veebipood asub aadressil shop.ut.ee. Septembris saavad ostjad selle kodulehel

valida juba sadakonna meene vahel.

Varem müüsid ülikooli meeneid peamiselt muuseumi Toompood ja üliõpilasesindus (hiljem üliõpilaskonna sihtasutus). Ülikooli kodulehel olid küll olemas meenete pildid ja valikut sai näha ka

peahoone fuajee vitriinkapis, kuid ühtne ülevaade neist puudus.

Kantsler Kstina Vallimäe sõnul tekkiski seepärast 2018. aasta jõulude paiku idee leida inimene, kes hakkaks vastutama kogu selle valdkonna eest.

Veebikaubanduse projekti juht Katrin Tiirmani eestvedamisel võeti kavva veebipoe loomine, et suurendada ülikooli meenete nähtavust ja kättesaadavust, pakkuda klientidele uuenduslikkust ning muuta ostmine kiireks ja kvaliteetseks.

ENAM OSTUVÕIMALUSI

Pärast mõningaid otsinguid sai veebipoe arenduspartneriks ülikooli vilistlase Indrek Kõnnussaare ettevõtte Code-light OÜ. Ettevõtte ehitas nullist üles kogu poe, mis katab kantsleri ja projektijuhi hinnangul kõik Tartu Ülikooli vajadused.

Infotehnoloogia osakonna kasutajakogemuse kujundaja Aadi Tegova

sõnul sai veebipoe tegemisel lähtekohaks see, et kodulehtede ja rakenduste kasutamine on muutunud väga eesmärgipäraseks ja kasutajad käivad lehtedel enamasti mingi kindla asja pärast.

«Hoidsime veebipoe lehe kujunduse võimalikult puhta, selge ja teadlikult teisejärgulise, et meened oleksid kindlalt esikohal. Kasutaja teekonda vaadates ei proovi me poekülastajatele õpetada midagi uut, vaid hoiame selle juba tuttavate ja levinud lahendustega võimalikult sarnase,» rääkis Tegova.

Veebipood sai loodud laiaulatuslikus ülikoolisiseses koostöös. Peamised kaasmõtled on infotehnoloogia osakond, multimeedia talitus, praegune kantsler, endine ja praegune keelenõunik, inglise keele tõlkija, endine ja praegune andmekaitsespetsialist, hankeosakond, rahandusosakond, «Rahvusülikool 100» projektijuht, turundus- ja kommunikatsiooniosakond, akadeemiline sekretär, kantsleer ning muuseumide ja raamatukogu esindajad.

«Veebipoest on meeneid võimalik mugavalt ja lihtsalt osta igal pool maailmas. Infopoe kohta on kiiresti levinud näiteks kolmandal lahtiolekupäeval telliti meened USA-st. Tänu uuele lahendusele saan ma pidevalt laoseisul silma peal hoida ja vajaduse korral populaarsemaid tooteid juurde

tellida, et miski otsa ei saaks,» rääkis Katrin Tiirman.

Nagu varemgi, saab meeneid osta ja näha ülikooli muuseumi eri hoonetes. Nüüdseks on lisandunud veel kolm füüsilist müügikohta: raamatukogu, akadeemiline spordiklubi ja viimati ka Tartu linna infopunkt.

Veebipoe koostöö Tartu linna naga on tihe: 30. novembrist 10. jaanuarini saab Raekoja platsil asuvas klaasmajas tooteid näha ja mõnel päeval ka osta. Ka linna jõululaadal osaleb pood oma meeneletiga.

SUUR MEENEVALIK

Veebipoes on tooted jagatud kolme kategooriasse: müügil on «Rahvusülikool 100» juubelimeened, ülikooli püsimine ning ülikooli mäluasutuste ehk muuseumide ja raamatukogu meened.

Konverentside ja ürituste korraldajate seas on kõige populaarsemad kaubad osalejatele jagatavad mapid ja pastakad. Üliõpilaste lemmikud on ülikooli logoga dressipluused. Menukaks on saanud ka ülikooli peahoonet kujutava puidust ümbrisega kommikarbid, mida kingitakse tähtsatele külalistele.

«Peale tavameenete, mida tellime oma hankepartneritelt, pöörame järjest suuremat tähelepanu ka väiketootjate käsitöökaupadele. Praeguse seisuga on veebipoes müügil käsitöötooted neljalt

>>

» ettevõtjalt, kes on ülikooli vilistlased. Otsin neile lisaks uusi partnereid vilistlaste ja teiste ülikooliga seotud inimeste seast, et oma inimesi ja kodumaist kaupa väärtustada,» rääkis Tiirman.

Näiteks Viljandi kultuuriakadeemia rahvusliku tekstiili eriala üliõpilased kavandasid ja valmistasid tootearenduspraktikal rahvusülikoolile ilusad ja kvaliteetsed kingitused ja meened. Nende hulgas valiti välja õlasall, mis jõuab peagi veebipoodi.

«Ülikooli peahoone pildi või logoga meenete kõrval võivad tooted kanda ka muid pilte või tekste, mis viivad meid ülikooli ajas tagasi. Näiteks tulevad varsti müüki Kristian Jaak Petersoni karikatuuridega kommipakid ja rahvusülikooli juubelile pühendatud šokolaadid, millel on eri ajastute fotod,» viitas Tiirman.

Nüüd on võimalik tellida ka meeneid, mida veebipoes müügil pole. Lehel oleval tellimisvormil võib igaüks esitada veebipoole uusi ideid või tellida näiteks oma üksusele teistsuguse meene. Kokkuleppel vahendab veebipood kõikvõimalikke meeneid, millel on Tartu Ülikooli ja selle allüksuste sümbolika.

Kui esitatud idee vastu tundub olevat suurem huvi, võib meenepood lisada tellitava toote ka oma püsivaliku hulka.

Tulevikus on plaanis veebipoe kaudu müüma hakata ka ülikooli ürituste

pileteid, täienduskoolitusi ja Tartu Ülikooli kirjastuse trükiseid.

LIHTNE TEENUS

Veebipoest on võimalik kaupa osta kahel moel: eraisikuna või ülikooli töötajana. Mõlemal juhul on ostuprotsess väga lihtne. Eraisik saab meene eest maksta pangalingi kaudu, ülikooli töötajal tuleb oma kasutajatunnuse ja parooliga sisse logida ning ta saab sisekäibearve. Tellimust hakatakse täitma pärast seda, kui ostusumma on laekunud veebipoe arvelduskontole.

Ka kauba kättesaamine on lihtne. Kui meene tellitakse Eestisse, saab selle välja võtta enda valitud pakiautomaadist, aga sellele on võimalik ka ise ülikooli postikantseleisse järele tulla – viimasel juhul ei lisandu hinnale postikulu. Ülikooli töötajatele saab veebipood saata meene ka sisepostiga. Kui soovitakse toote saatmist välismaale, lähetatakse see ostja aadressi järgsesse postkontoris või viiakse kulleriga kohale. Lätis või Leedus on võimalik kaup kätte saada ka enda valitud pakiautomaadist.

Veebipoe aadress on taotluslikult ingliskeelne, sest on mõeldud ka välismaalastele. Inglisekeelne nimetus on siiski ainult veebipoe aadressil ja veebilehele jõudes võib näha, et üleval menüüribal on kirjas eestikeelne «Veebipood».

Tootetutvustused on praegu eesti keeles. Edaspidi lisandub inglise keel, et kaubast saaksid selge pildi ka inglise keele oskajad. UT

MEENED IGAKS ELUJUHTUMIKS

Laiast meenevalikust leiavad enda jaoks vajaliku toote nii eraisikud kui ka külaliste võõrustajad ja ürituste korraldajad.

ÜLIKOOI LOGOGA DRESSIPLUUS

PUITÜMBRISEGA KOMMIKARP

JUUBELILOGOGA JOOGIPUDEL

FOTO: PIXABAY.COM

HALVUSTAVAT SUHTUMIST VÄLISMAALASTESSE ON ETTE TULNUD ISEGI AMETLIKUL ASJAAJAMISEL.

Kõige olulisem on mitte olla ükskõikne

VÄRSKE PILK

Tartu tänavapildis on taas hoogu ja elu: näha on rohkesti värskeid tudengeid, paljud neist on välisüliõpilased. Paraku on koos maailma poliitiliste tõmbetuultega ka siinmail levimas meeleolud, mis toetavad kapseldumist ja isolatsiooni.

TIIA KÖNNUSSAAR
TÜ eetikakeskuse
kolumnist-toimetaja

Need meeleolud pole küll valdavad, ent nõuavad siiski tähelepanelikkust ja tundlikku kohalolu, et mujalt tulnud tudengid ja õppejõud tunneksid end turvaliselt.

Tartu ja Eesti tervikuna on külalislahke – nii kinnitab statistika. Näiteks on aastatel 2015–2019 Tartus ja Tartumaal registreeritud vaid kaks väärteomenetlust, mis seonduvad karistusseadustiku paragrahvidega 151 ja 152, st vaenu õhutamise ja võrdõiguslikkuse rikkumisega, kusjuures üks menetlus lõpetati ja teine päädis rahatrahviga.

Üks juhtum oli seotud vihkamist ja vaenu õhutava materjali kogumise ja osalise eksponeerimisega, teine rassivihast kantud solvavate väljendite kasutamisega teise isiku suhtes.

Karistusseadustiku paragrahvides 151 ja 152 käsitletud kuritegusid pole nimetatud aastatel Tartus ega Tartumaal registreeritud. Paljudel juhtudel, mil politsei on kahtlustanud viha-

»

» kuritegu või diskrimineerivat käitumist, on siiski selgunud, et tegemist oli lihtsalt purjuspäi jauramise või olmetülga.

Küllaltki rahumeelne on pilt ka kogu Eestit vaadates: aastail 2003–2018 on vaenu õhutamise ja diskrimineerimisega seotud kuritegude eest Eestis karistatud vaid kolmel korral. Näib, et üldiselt hoiame aus Eesti Vabariigi põhiseaduse vaimu: põhiseaduse paragrahvi 12 järgi on seaduse ees kõik võrdsed.

VERBAALSEID RÜNNAKUID ROHKEM

On mõistetav, et politsei vaatevälja jõuavad enamasti raske- ja tõsiseid juhtumid. Kui aga heita pilk pealispinna alla, on pilt kirevam. Maikuu korraldas Tartu Rahvusvaheline Maja arutelu «Agressioon tänaval – mida teha?». Korraldajate hinnangul on viimase poole aasta jooksul saanenud rünnakud välismaalaste vastu (õnneks on need seni olnud küll vaid sõnalised).

Sama kinnitasid arutelul osalenud vabatahtlikud, kes abistavad rändetaustaga inimesi. Halvustavat ja diskrimineerivat suhtumist välismaalastesse on ette tulnud isegi ametlikul asjaajamisel.

Näiteks on öeldud eestlasest vabatahtlikule spordiklubis: «Moslemid meil trennis ei käi,» ja arsti juurde registreerumisel: «Järgmine kord tulge eestlasega.»

TÜ eetikakeskusesse on jõudnud peaaegu et klassikaliseks muutunud näide kõige haavatavama inimese ahistamisest: noorele eesti naisele, kes lükkab Tartu kesklinnas käru oma tõmmunahalise lapsega,

astutakse ligi ja sisistatakse kurjalt, et ta läheks tagasi sinna, kust ta tuli.

Politsei ootab, et sedalaadi juhtumitest teatataks. Ka üksikud diskrimineerimis-olukorrad pälvivad politsei suurt tähelepanu. Eesmärk on saada ülevaade toimuvast, sest politsetöö paremaks korraldamiseks on vaja objektiivset infot.

«Kõige olulisem on mitte jääda ükskõikseks,» ütleb Tartu politseijuht Veiko Järva ja kutsub üles ebaväärikast või diskrimineerivast käitumisest teada andma, puudutagu see siis välismaalast, alaealist või keda tahes. Teatada võib nii politsei Facebooki lehe kaudu kui ka hädaabinumbri 112.

Psühholoog Airiin Demir, kes õpetab Norras välja töötatud *verge* meetodika abil koolides ja erikoolides toime tulema agressiivse käitumisega, toonitab samuti, et kõige tähtsam on mitte jääda kõrvaltvaatajaks. Kui maname ette kivinäo, julgustame vaenu-likku käitumist jätkama. See ei

tule mõistagi kasuks ei üksikisikutele ega ühiskonna vaimsele õhustikule tervikuna.

KUIDAS MÄRGATA JA SEKKUDA?

Kõigepealt tuleks hinnata oma võimekust olukorda lahendada, soovib Demir. Kui on oht, et teid võidakse sekkumise korral rünnata, on kõige targem kohe politseisse helistada.

Kui keegi on lihtsalt pisut ärritunud või vihane, piisab suure tõenäosusega kehakeele või pilgu abil märguandmisest. Ründavas meeleolus inimene näeb, et tema käitumist on tähele pandud, ja tõmbub tagasi. Pealtnägija võib pöörduda ka ohvri poole ning küsida, kas tal on kõik hästi ja kas ta vajab abi. Mõnes olukorras on aga tarvis sõnaliselt ja kehtestavalt sekkuda.

Sellisel juhul võiks sõnumi esimene osa olla olukorra kirjeldus, ütleb Demir. Näiteks näete Raekoja platsil verbaalset rünnakut teise inimese vastu – sel juhul võiks ligi astuda ja rahulikult

öelda: «Me oleme praegu siin, Raekoja platsil, ja ma kuulsin, et te ütlesite sellele inimesele, et ta peaks Eestist ära kolima.»

Teine osa sõnumist on mõju kirjeldamine: «Mulle tundub selline olukord ähvardavana ja minu meelest ei ole see kohane käitumine.» Võib ka olla, et kasu on olukorra tagajärgede kirjeldamisest: «Sellisel käitumisel on tagajärjed, see on karistatav tegevus.»

Pärast käitumise ja mõju kirjeldamist tuleks väljendada oma soovi: «Lähme nüüd igaüks oma teed, astume siit kolm meetrit eemale.» Võib osutada suunatud valikutele: «Meil on võimalus kas praegu politsei kutsuda või siis lõpetada see olukord siin rahulikult ära.»

Mõnikord on kasulik kasutada katkise plaadi taktikat: «Lahkume nüüd kõik siit olukorrast.» Endast väljas olevale ohvrile võib kinnitada: «Abi on kohe kohal.» Kõigi nende strateegiate korral on tähtis säilitada rahu ning suhelda kindlameelse

hääletooniga. Kui edastate oma sõnumi jõulisemalt, võite agressiooni ohtu suurendada ja ise rünnaku alla sattuda.

MILLAL ON TEGU DISKRIMINEERIMISEGA?

Diskrimineerimine ei pruugi aga alati olla otsene ja sõnaline ning TÜ teeb pingutusi, et selliseid olukordi tuleks ette võimalikult harva. Kui teil tekib kahtlus, et teid, teie kaastudengit või kol-

KUI KEEGI ON LIHTSALT PISUT ÄRRITUNUD, PIISAB SUURE TÕENÄOSUSEGA KEHAKEELE VÕI PILGU ABIL MÄRGUANDMISEST.

leegi on koheldud diskrimineerivalt, leiate rohkem infot TÜ eetikakeskuse veebist eetika.ee või TÜ kodulehelt ut.ee/et/vordse-kohtlemise-juhend.

Üliõpilased võivad vajaduse korral nõu küsida oma tuutorilt, õppekorralduse spetsialistilt või nõustamiskeskusest. Lisaks on TÜ koostöös Tartu linna ja Eesti Maaülikooliga alates

augustist avanud Tartu Välismaalaste Teenusekeskuse, mis aitab välismaalastel siinse eluga paremini kohaneda.

Õnneks tuleb otseseid rünnakuid teisest rahvusest või teise nahavärviga inimeste vastu ette siiski harva. Nende mõningane sajenemine viimasel ajal on üsna tõenäoliselt seotud muu hulgas ka varem taunitud sõnakasutuse lubatavaks muutumisega avalikus ruumis.

Teise inimese väärtusetuks kutsumine on muutumas tavapäraseks ja senised tabud on langenud, eriti kui jälgida ühismeediat ning nn alternatiivmeediakanaleid. Võib arvata, et lõpuks ei tunne selliselt üleskõetud õhustikus keegi end hästi. UT

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

FOTO: PIXABAY.COM

SALLIMATUS JA SELLE MÕJU

2017. aasta integratsiooni monitooringu andmetel tunnetab sallimatust oma rahvuse tõttu 10% teiste rahvuste esindajatest. Eestlaste seas on selliselt tundvate inimeste osakaal märksa väiksem – 5%.

Kõikidelt küsitletutelt pärit ka, kui võrd tajuvad nad end Eesti ühiskonnas teisejärgulise inimesena ning kui võrd tunnetavad, et ei ole siin maal tere- tulnud (täpsustamata, kas rahvuse või mõne muu asjaolu tõttu). Selgus, et 9% eestlastest tunneb, et pole Eestis tere- tulnud, ja 16% meist tunneb end siin teisejärgulise inimesena.

Samamoodi tundvate teisest rahvusest inimeste osakaal on mõnevõrra suurem: 16% tunneb, et pole siin maal tere- tulnud, ja 21% tunneb end Eesti ühiskonnas teisejärgulise inimesena. Eesti kodakondsusega, kuid muust rahvusest inimeste taju neis küsimustes on suhteliselt sarnane eestlaste endi tajuga – nende osakaal on vastavalt 12% ja 18%. ●

Allikas: Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2017

UMBES 8–12% EL-I HAIGLAPATSIENTIDEST KANNATAB HAIGLASOLEKU AJAL ILMNENUD KÕRVALEKALLETE TÖTTU.

TÜ arendab patsiendi-ohutuse uurimiskeskust

ALMA MATER

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Me kõik kasutame ühel või teisel eluperioodil tervishoiuteenuseid. Tervisemurega arsti poole pöördudes eeldame, et saame abi. Selle asemel kogeb

Patsiendiohutuse kitsaskohti on nimetatud põletavaimaks tervishoiupoliitiliseks probleemiks maailmas. Ohutuma tervishoiu üks tähtis eeldus on teadusuuringute edendamine patsiendiohutuse valdkonnas. Selleks sai Tartu Ülikooli kliinilise meditsiini instituudi sisekliinik Euroopa Komisjonilt enam kui 300 000 eurot toetust.

aga kuni kümme protsenti tervishoiuteenuste tarbijatest hoopis kahju ning kuni kuus patsienti tuhandest sureb haiglaravil saadud välditava kõrvalkalde tagajärjel. Igal aastal toob see kaasa umbes 23 miljonit eluaastat tervisekadu.

Meditsiiniteaduste valdkonna dekaan, sisekliiniku juha-

taja Margus Lember kinnitas, et kõik arstid mäletavad õpingute ajal omandatud põhimõtet «Ära kahjusta!». Seda juhust järgivad arstid iga patsiendi juures. Ja kuigi inimesed eeldavad, et arstiabi saades ei lähe nende tervis kehvemaks, on Lemberi sõnul asi tegelikult märksa keerukam: patsiendiohutus on

tihedalt seotud tervishoiu kvaliteediga. «TÜ meditsiiniteaduste valdkond on pädevuskeskuseks võtnud kandva rolli, et koos kõigi asjaosalistega arendada seda kogu Eesti tarvis,» ütles Lember.

TEERAJAJA EESTIS

Sisehaiguste vanemteadur Kaja Põlluste on kindel, et loodavast keskusest saab patsiendiohutuse uurimise teerajaja Eestis. Praegu puudub patsiendiohutuse küsimustega tegelev oskuste ja teabe keskus. Korrektne tegelemine patsiendiohutusjuhtumitega peab aga Põlluste sõnul muutuma tervishoiutöötajate tavapraktikaks. Seda nõuab ka patsiendikindlustuse seaduse eelnõu, mille kohaselt nähakse lähiaastatel kohustuslikuna ette patsiendiohutusjuhtumite korrektne käsitlemine.

2010. aastal kaitses Teele Orgse magistr töö teemal «Patsiendi ohutus kui teadvustamata probleem Eesti tervishoiupoliitikas». Oma töös analüüsis ta ka 2009. aasta Eurobaromeetri uuringut, kus vaadeldi patsiendiohutuse aspektide tajumist.

Uuringust selgus, et eestlased peavad meie tervishoiusüsteemi ohutuse poolest üsna heaks: 27 riigi seas sai Eesti kaheksanda koha.

Euroopa Liidus kannatab umbes 8–12% haiglapatsientidest haiglasoleku ajal ilmnenu kõrvalkallete tõttu. Igal aastal saab EL-is ligikaudu 4,1 miljonit patsienti tervishoiuteenustega

seotud nakkuse ja 37 000 neist sureb.

Põlluste sõnul on igal kliinilisel erialal, olgu selleks sünnitusabi, anestezioloogia, kirurgia või muu, oma ohud ja spetsiifika. «Kui on olnud juhtumeid, mis on mingil põhjusel lõppenud patsiendi tervise kahjustusega, siis peab neid oskama asjakohaste meetoditega analüüsida. Selle tulemusena peame välja jõudma meetmeteni, mis aitavad tulevikus samalaadseid juhtumeid ennetada,» rääkis Põlluste.

Praegu puuduvad aga ühtsed arusaamad ja meetodid juhtumite registreerimiseks, analüüsimiseks, järelduste tegemiseks ning parandustegevuseks.

LOODAVAST KESKUSEST SAAB PATSIENDIOHUTUSE UURIMISE TEERAJAJA EESTIS.

Patsiendiohutuse valdkonna edendamiseks Eestis alustab kliinilise meditsiini instituudi sisekliinik projektiga «Patsiendiohutuse uurimiskeskuse arendamine Tartu Ülikoolis».

Projekti eesmärk on täiustada instituudi teadustöö võimekust patsiendiohutuse alal ning koolitada praeguseid ja tulevase meditsiinitöötajaid patsiendiohutuse probleemidega pädevalt toime tulema. «Olulised partnerid on kindlasti ka patsiendid ise, kelle tagasiside ja kogemuslood aitavad meil uut valdkonda arendada,» kinnitas Põlluste.

Projekti käigus koolitatakse õppejõude, teadureid ja doktorante koostöös kahe rahvusvaheliselt tunnustatud patsiendiohutuse uurimiskeskusega – Avedis Donabediani uurimisinstituudiga Hispaaniast ja Radboudi Ülikooli meditsiinikeskusega Hollandist.

TULEVASED JUHID

Põlluste rääkis, et projekti teadustöös soovitakse kaasata mitme kliinilise eriala noorteadlasi, kes edaspidi juhiks ja suunaks patsiendiohutuse valdkonna teadus- ja arendustegevust nii Tartu Ülikoolis kui ka kogu Eestis ning tagaksid projektis välja

töötatud strateegia rakendamise ja patsiendiohutuse alase teadustöö kestlikkuse.

Margus Lember lisas, et patsiendiohutusega tegelemine on ravijuhendite väljatöötamise ning kvaliteedinäitajate ja -aruannete koostamise kõrval meditsiiniteaduste valdkonna kolmas suur tegevusala.

Projekti rahastab Euroopa Komisjon programmi «Horisont 2020» kaudu 323 450 euroga. Projektiga alustatakse juba septembris. UT

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

Teaduse populariseerijad otsivad selge- maid sihte

AVASTA

Loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkonna populariseerimist analüüsiva aruande järgi on maastik selles vallas mitmepalgeline, ent tegutsejatel puudub ühtne arusaam eesmärkidest.

SVEN PAULUS

vabakutseline ajakirjanik

Balti Uuringute Instituut ja HeiVäl OÜ koostasid hiljutise uuringu käigus ülevaate loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia (LTT) valdkonna populariseerimisest ja aastatel 2013–2018 toimunud arengust.

See oli 2013. aastal Eesti Teadusagentuuri tellitud ja Praxis tehtud uuringu «Teadust ja tehnoloogiat populariseerivad tegevused Eestis» jätku-uuring. Andmeid koguti muu hulgas veebiküsitlusega, millele vastas 405 koolide esindajat 228 koolist ja 103 teaduse populariseerijat.

Uuringu kohaselt on Eesti LTT populariseerimise maastik mitmekesine. Huvi-ringide kõrval korraldatakse teaduslaagreid, konverentse, võistlusi, õppesõite, seminare, koolitusi, projektipõhiseid üritusi jne. Koolide esindajate sõnul on sagedasim teadust populariseeriv tegevus ettevõtete, teaduskeskuste, muuseumide jms külastamine. Levinud on ka olümpiaadide ja mälumängude korraldamine, nendes osalemine ja õpilaste ettevalmistamine.

Üks uuringu tegijatest, Balti Uuringute Instituudi analüütik Kats Kivistik tõi näite teadusteatrist kui heast populariseerimisvõimalusest. »

FOTO: MATHIS BOGENS

KVARK.EE ESINEJAD NÄITASID
AMSTERDAMIS TOIMUNUD
TEADUSTEATRITEST FESTIVALIL
VEE IMELISI OMADUSI.

» Kuigi intervjuudest jäi mulje, et paljudel on sellest juba küllastumus, näitasid küsitluse andmed, et pea pooltes küsimustikule vastanud koolides teadusteater ei käi või seda ise ei tehta.

«Kui teadusteatri jälgimine on lihtne huvi tekitav tegevus, siis selle isetegemine toetab õpitu kinnistamist ja süvendab huvi. See on sarnane õpilasfirma tegemisega, mis on samuti vähe levinud, ning kuigi see annab võimaluse teistele teemat seletada ja teadmisi praktiliselt rakendada, on selle potentsiaal alakasutatud,» kirjeldas Kivistik.

PUUDUB ÜHINE ARUSAAM

Aruande järgi on LTT valdkonna populariseerimisel ja tegevusvõimaluste pakkumisel toimunud viimastel aastatel märgatav areng. Näiteks robotika on tänu pidevale rahastamisele levinud ühtlaselt üle Eesti. Üldiselt on Tallinnas ja eriti Tartus nii eri valdkondadesse kuuluvat kui ka erisuguse olemusega tegevust rohkem kui ülejäänud riigis. Vanuserühmade ja kooliastmete lõikes on tegevusvõimalusi küllaltki ühtlaselt.

Unarusse jäänud sihtrühmad on aga lastevanemad ning vähem motiveeritud ja hariduslike erivajadustega õpilased. Peamise probleemina toodi aruandes esile ebapiisav koordineerimine ja koostöö.

Endiselt valmistavad muret noorte ebapiisavad teadmised LTT valdkonna karjäärivalikutest. Raskusi on populariseeriva tegevuse eesmärgistamise ja tulemuslikkuse hindamisega, vähe tegevusvõimalusi ja materjale on ka venekeelse sihtrühma jaoks.

Samuti on probleeme õpetajate ja populariseerijate järelkasvu, nende pädevuse arendamise ning ebapiisava ja projektipõhise rahastamisega. Aruandes tuuakse esile, et praegu puudub valdkonnas tegutsetel ühtne arusaam sellest, mida teaduse populariseerimisega tahetakse saavutada.

2013. aasta uuringus toodi ühe probleemina välja populariseerijate pädevuse suurendamise ja järelkasvu tagamise vajadus. Ehkki LTT erialade õpe kõrgkoolides on muutunud populaarsemaks, näitab ka värske uuring, et see mure on endiselt päevakorral.

Kui 2013. aasta uuringus leiti, et noorematele vanuserühmadele on vähe tegevusvõimalusi, siis kordusuuuringu järgi pakutakse eri kooliastmetesse kuuluvatele sihtrühmadele LTT-d populariseerivat tegevust ühtlasemalt.

KUI TEADUSTEATRI JÄLGIMINE ON LIHTNE HUVI TEKITAV TEGEVUS, SIIS SELLE ISETEGEMINE TOETAB KA ÕPITU KINNISTAMIST.

Seejuures pööratakse nüüd suuremat tähelepanu noorematele õpilastele.

TÄHELEPANU NOOREMALE

«Arvestades tüdrukute väiksemat osakaalu LTT valdkonnas, väärib märkimist, et koolide esindajad ja populariseerijad ei erista oma sõnul sihtrühmadena poisse ja tüdrukuid,» rääkis Kivistik.

Küll aga tuleks tema sõnul eri sihtrühmade kaasamisel pöörata enam tähelepanu soolistele, vanuseliste jm erinevustele

ning huvide mitmekülgsusele, sest puudust tuntakse ka vähem motiveeritud ja hariduslike erivajadustega õpilastele mõeldud tegevusvõimalustest.

Koolide esindajate hinnangul on olukord kõige parem robotika valdkonnas. Selle edukuse alus on aktiivne juhendajate koolitus, õppeprogrammid, abistavad materjalid ja võistlused. Koolide endi arvates on mitmekesised tegevusvõimalused olemas ka bioloogias, matemaatikas, keskkonnanikaitses, keemias ja füüsikas.

TÄHTIS ON TEKITADA HUVI

Üldhariduskoolide esindajad ja populariseerijad pidasid populariseerimise olulisimaks eesmärgiks huvi tekitamist LTT vastu. Tähtsaks peeti ka teadlikkuse suurendamist ning õpilastele praktilise tegevuse ja isetegemise võimaldamist.

Erinevalt populariseerijatest tähtsustavad koolid rohkem ka andekate laste toetamist, mistõttu on oht, et liiga vähe tähelepanu pööratakse (esmapilgul) vähem motiveeritud ja/või vähem võimekatele õpilastele.

Peamised isiklikud ajendid, miks koolides LTT populariseerimisega tegeletakse, tulenevad õpetajate soovist aidata kaasa õpilaste arengule ning olla kuras valdkonna arenguga. UT

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

PROBLEEMID JA LAHENDUSED

» Ebapiisav koordineerimine ja koostöö valdkonnas.

Tuleb kokku leppida ühtsetes terminites ja leida selgus asjaosaliste rollides valdkonna arendamisel. Tuleb riiklikult kindlaks määrata valdkonna eesmärgid, prioriteedid, tugistruktuur ja partnerid ning tagada rahaline toetus. Samuti tuleb toetada koolide, ettevõtete ja kohalike omavalitsuste koostööd muu hulgas teadlikkuse suurendamise, kontaktvõrgustiku loomise ja koostööd toetava rahastusega.

» Õpetajate ja populariseerijate järelkasvu ja pädevuse arendamise vajadus.

Tuleb parandada õpetaja-, aga ka juhendajameti atraktiivsust ning tugevdada aktiivse ja elulise aineõpetamise oskusi taseme- ja täiendusõppes. Tuleb leida viise, kuidas kaasata õpetamisse ja juhendamisse (kogenud) LTT spetsialiste, ja tutvustada võimalust arvestada õppekava osana mitteformaalset haridust, nt huviharidust. Soovitav on kaotada õpetaja ja huviharidustöötaja erinevused täiendusõppes osalemisel ning tõsta huviharidustöötajate palgataset. Õpetajate koormuse arvutamisel tuleb ringitunde arvestada võrdväärselt ainetundidega. Samuti tuleb parandada õpetajate ja populariseerijate teadlikkust õppematerjalide jagamise võimalusest E-koolikoti keskkonnas ning pakkuda vajaduse korral selle keskkonna kasutajatuge (nt seoses autoriõigustega).

» Lastevanemate, vähem motiveeritud või hariduslike erivajadustega õpilaste ning väiksemate koolide, väiksemate asulate koolide või vene õppekeele koolide õpilaste vähene kaasamine.

Sihipäraselt tuleb suunata rohkem tegevusvõimalusi sihtrühmadele, kelle jaoks on neid praegu vähe. Tegevust tuleb mitmekesistada nõnda, et huvi LTT vastu ja sobiva tegevuse leiaksid kõik õpilased olenemata vanusest, soost, õppekeelest, andekusest ja motivatsioonist.

» LTT-d populariseeriva tegevuse vähene eesmärgistamine ja tulemuslikkuse hindamine.

Praegu puudub valdkonnas tegutsetel ühtne arusaam sellest, mida teaduse populariseerimisega tahetakse saavutada. LTT valdkonna ja selle populariseerimise prioriteedid tuleb selgemini määratleda. On vaja välja töötada tugimaterjalid ja/või võimalikult ühtne metoodika populariseeriva tegevuse tulemuslikkuse hindamiseks ja tagasiside küsimiseks.

» Õpilaste teadlikkus LTT valdkonna karjääri-võimalustest on puudulik.

Teadlikult ja järjepidevalt tuleb pöörata tähelepanu LTT valdkonna karjääri-võimaluste tutvustamisele ning suurendada õpetajate ja karjääri-nõustajate teadlikkust eri karjääri-võimalustest. Ajakirjanduses tuleb LTT valdkonda aktiivsemalt kajastada, et suurendada ühiskonna ja lastevanemate teadlikkust selle tähtsusest.

» Ebapiisav ja projektipõhine rahastamine.

Ennast tõestanud tegevuse jaoks tuleb eraldada mõneks ajaks püsirahastus või toetada pikemaajalisi, nt mitmeaastaseid projekte. Paremini tuleb kasutada võimalust suunata LTT-d populariseerivat tegevust ja seada prioriteete. Tuleb toetada tõmbekeskustest kaugemal asuvaid koole, eriti koolivälise LTT-d populariseeriva tegevuse korral ja populariseerijate koolidesse kutsumisel. Selleks võib kaaluda näiteks sõidukulude korvamist, LTT mobiilse populariseerimise, nt rändõpitubade ja teadusbusside arendamist ning ettevõtete tehtaava koostöö soodustamist.

» Sügavama huvi hoidmisele pööratakse vähe tähelepanu.

LTT valdkonna järelkasvu tekitamiseks tuleb pöörata suuremat tähelepanu huvi hoidvale ja süvendavale tegevusele. Tuleb korraldada ja riiklikult toetada tegevusvõimalusi, mille käigus õpilased saaksid järjepidevalt areneda. ●

Vilistlased võitlevad toidu raiskamise vastu

ETTEVÕTLUS

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni eriala üliõpilastel tekkis koolitöö käigus idee, kuidas vähendada toidu raiskamist. Idee elluviimiseks kavatsevad nad nüüd välja töötada mobiilirakenduse.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Aines «Sissejuhatus tarbijakultuuri ja turunduskommunikatsiooni» andsid õppejõud Margit Keller ja Triin Viha-lemm üliõpilastele ülesande mõelda välja keskkonnahoidlik äriidee. Joanna Laast, kes on nüüdseks juba TÜ vilistlane, ütles, et sai ülesande täitmisel inspiratsiooni sotsiaalmeediast. Nimelt sattus ta lugema Inglismaal elava naise juttu sellest, kuidas on võimalik toitu odavamalt saada ja sealjuures vähendada selle raiskamist.

Sellest kirjutisest sai Laast idee ka ise lahendusi pakkuda.

Meeskonnakaaslastele oli tema mõte meeltemööda, kuid teostus tundus liiga keerukas. Õppejõud aga julgustasid üliõpilasi, et aine lõpuks ei peagi rakendus päriselt valmis olema, vaid eelkõige tuleks mõelda idee turunduslikule poolele. Nii hakkasidki noored tööle ja panid oma ideele nimeks Pala.

Laastu sõnul seisneb uue rakenduse põhiline eesmärk selles, et toiduülejääkide äraviskamise asemel saaksid tarbijad osta soodsamat toitu ja ettevõtjad jääkide pealt raha teenida.

Maailmas jäetakse kasutamata või visatakse ära ligikaudu kolmandik kogu toodetud toidust. Veebilehe «Tarbi toitu targalt» andmetel visatakse

EESTI RESTORANIDES, KOHVIKUTES JA SÖÖKLATES VISATAKSE IGAL AASTAL ÄRA 9800 TONNI TOITU.

Eesti restoranides, kohvikutes ja sööklates igal aastal ära umbes 9800 tonni toitu. Suurima osa sellest moodustavad taldrikule alles jäetud portsud, kuid koguse poolest järgmine on toit, mida on valmistatud lihtsalt liiga palju, nii et seda ei ole suudetud päeva jooksul ära tarbida.

2014. aastal korraldas Stockholmi Keskkonnainstituut toidujäätmete ja toidukao uuringu, kust selgus, et enamik uuringusse kaasatud toitlustusasutusi ei olnud varem toidu-jäätmete tekkele ja selle põhjustele teadlikku tähelepanu pööranud. Selle uuringu järgi läheb kõige rohkem toitu raisku

sööklates ja teistes ettevõtetes, kus serveeritakse toitu Rootsi lauas. Sealne serveerimisel tekkiv toidukadu on 46%. Neile järgnevad restoranid, kus keskmine klient jätab toidust 20% toitu alles.

Toidu raiskamise probleemi leevendamiseks soovivadki noored välja töötada mobiili-

rakenduse Pala. Selle kaudu võivad toitlustajad maha müüa päeva jooksul üle jäänud toidu, tarbijad aga saavad odavamalt kõhu täis, sest selline toit maksab tavapärasest vähem. «Selle asemel et ülejäägid lihtsalt ära visata, on ettevõtjatel nüüd võimalus nende jääkide pealt ka raha teenida,» tõstis Laast esile.

TEADLIKKUSE TÕUS

Raiskamise vähendamise kõrval on Laastu ja tema kaaslaste eesmärk parandada ka toitlustustevõtjate ja tavakodanike teadlikkust. Mobiilirakendus on noorte sõnul probleemi leevendamiseks parim lahendus, sest see võimaldab sajad ettevõtjad viia kokku lausa tuhandete lähedalasuvate tarbijatega.

Pala peaks tulevikus toimima nii, et toitlustusasutus lisab mobiilirakendusse järeljäänud toidu(d) ning paneb kirja hinna, portsjonite arvu ja ajavahemiku, millal ostja võib toidule järele minna. Rakendus näitab ka infot toidu otsasaamise kohta. Ostja näeb kaardilt lähedalasuvaid pakkumisi ja broneerib rakenduses toidu, mida ta soovib osta. Ostusumma võetakse kasutaja kontolt otse maha. Seejärel läheb ostja toidule järele. Kauba saab ta kaasa võtta oma pakendiga või kohapeal sümboolse summa eest müüdava komposteeruva pakendiga.

» Koolitöö käigus oma ideega tegeledes märkasid noored Nula inkubaatori reklaami. Nula inkubaatori on asutanud Kodanikuühiskonna Sihtkapital ja Heateo Sihtasutus, kes soovivad selle kaudu leida uuenduslikke ja nupukaid lahendusi Eesti ühiskonna teravatele probleemidele.

Inkubaator edendab ühiskondlikke algatusi juba neljandat hooaega. 75 000 euro suuruse auhinnafondiga inkubaatorisse oodatakse lahendusi, mis on seotud näiteks perede toimetuleku, hariduse, eakate elukvaliteedi, keskkonna, vaimse tervise või mõne muu ühiskondliku teemaga.

Kodanikuühiskonna Sihtkapitali toetuste juhi Mari-Liis Dolenko sõnul on Nula inkubaator suurepärane võimalus töötada koos tippspetsialistidega, et heast ideest saaks hästi toimiv lahendusmudel.

«Senine kolmeaastane kogemus on andnud meile teiste hulgas Topsiringi, kes vähendab ühekorratopside kasutamist, ja Tugitakso, kes leevendab erivajadustega inimeste transpordimuresid,» tõi Dolenko näiteid.

Nula inkubaatori projekti-juht Marleen Pedjasaar lisas, et Nula on sobiv koht, kus teha

MOBIILIRAKENDUS EI OLE KÜLL VEEL VALMIS, AGA NÄITEKS PAGARIPOISID ON JUBA NÖUS SEDA KATSETAMA.

midagi ise ära, et elu Eestis kõigile parem oleks, ning saada seejuures julgust, uusi sidemeid ja teadmisi oma ala asjatundjatelt. Kümme parimat lahendust saavad oma ideed edasi arendada kuuekuulises inkubaatoriprogrammis koos ekspertide ja mentoritega. Pala idee autorid

otsustasid Nula konkursil osaleda ja pääsesid kümne parima sekka. Starditoetust nad seega ei saanud, kuid kasu oli sellegipoolest suur. Nimelt leidsid nad sealt mentori – ettevõtte Be More Superfood tegevjuhi ja asutaja Kirti Asperki, kes aitab nüüd Joanna Laastul ja Merilin Vernikul ideed edasi arendada. Lisaks andis Nula

noortele võimaluse oma idee põhjalikult läbi mõelda. Palju kasu oli ka mentorluspäevadest, kus õpiti eelarvet kokku panema ja omandati muid oskusi.

IDEE ON KATSETAMISEL

Juba septembris alustavad Laast ja Vernik oma idee katsetamist. Mobiilirakendus ei ole küll veel valmis, aga mõni ettevõtte, näiteks Pagaripoisid, on juba nõus seda proovima.

«Oleme rääkinud paljude restoranide ja kohvikutega ning kõik kinnitavad kui ühest suust, et selline rakendus on väga vajalik,» sõnas Laast.

Kui esimene katsefaas on läbi, püüavad Pala eestvedajad projektile rahastuse leida ja mobiilirakenduse päris valmis teha. Esmalt kasutatakse Facebooki abi, et näha, kuidas kogu protsess võiks toimuda ja kas see klientidele meeldib. Seejärel saab tagasisidet hinnata ja edasi töötada ning loodetavasti ühel päeval mobiilirakendus ka päriselt valmis teha. UT

ILMSELT JÄÄB KÕIGIL INIMESTEL TOITU ÜLE. MÕELDA TULEKS SELLELE, KUIDAS TARBIDA NII, ET ÜLEJÄÄK OLEKS VÕIMALIKULT VÄIKE.

PROGRAMMIS OSALEVAD ÜLIÕPILASED ÜTLESID, ET EI OLE VAREM SÜGIST NII VÄGA OODANUD KUI TÄNAVU.

Uus programm tekitab noortes elevust

VÄRSKE PILK

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Õppeprorektor Aune Valgu sõnul püütakse programmi abil tuua Tartu Ülikooli senisest veel rohkem andekaid üliõpilasi

Tartu Ülikoolis algas sel õppeaastal programm «Talendid Tartusse!», millega pakutakse sajale andekale Eesti noorele ahvatlevaid lisaõpivõimalusi. Kolme kõige tublimat noort toetatakse õpingute ajal 10 000 euro suuruse stipendiumiga.

ja pakkuda neile atraktiivseid õppimisvõimalusi.

«Eesti parimate gümnaasistide jaoks on avatud ukсед paljudesse maailma ülikoolidesse. Meie eesmärk on näidata neile ka Eestis intellektuaalselt maailma tipptasemel valikuid. Kuna paljudele neist võivad

esimese kursuse ained olla juba tuttavad, pakume neile lisavõimalust tegutseda teaduses, ettevõtlusõppes või teiste noorte õpetamisel,» rääkis Valk.

Juba esimesel kursusel võivad noored tavalise õppetöö kõrval osaleda näiteks teadus- või ettevõtlusprojektides, »

» omandada õpetamisoskusi või asutada ise teaduse huviringi.

UT tegi programmi pääsenud noortega juttu ning uuris, miks nad üldse Tartusse õppima asusid ja mida nad programmilt ootavad.

Suurem osa värskestest programmisialistest otsustas Tartu Ülikooli kasuks eelkõige maine ja asukoha tõttu.

Valgast pärit Natalija Golubenko rääkis, et ülikooli peahoone lähedusse sattudes vajus ta iga kord unistuste maailma, kus nägi end tubliks arstiks sirguva tudengina. Nüüd alustabki ta õpinguid, et töötada tulevikus hambaarstina.

See valik oli tal kindel juba lasteaias, kus tema lemmikarst oli just hambaarst, kelle kabinetis sai teha soodsat vahest: annad vana hamba ära, vastutasuks saad maitsva nätsu, pisikesse sõrmuse või toreda klepsu.

VÄRSKED ÜLIÕPILASED OOTAVAD KOHTUMISI TEISTE HAKKAJATE NOORTEGA, KELLEGA KOOS IDEID ELLU VIIA.

Õigusteadust tudeerima asuv Meelis Kaldalu tõi esile, et Tartu Ülikool on rahvusvahelises ülikoolide võrdlustabelis viimasel ajal hoogsalt kerkinud ja praegu kuulume juba maailma 300 parima hulka, mõnel erialal aga oleme lausa esisaja seas.

«See areng ei tohi peatuda, vaid peab jätkuma, ja selle jaoks tuleb kõigil üheskoos pingutada,» sõnas ta.

Bioloogiat ja elustiku kaitset õppima hakkav Andres Reintam on samuti veendunud, et Tartu Ülikoolis antakse

kvaliteetset haridust, pealegi veel eesti keeles ja teda huvitaval erialal, nii et välismaal õppimisega kaasnevad võimalused ja ebamugavused ei ole tema hinnangul pingutust väärt.

Õigusteaduskonna värske üliõpilane Tristan Rääk esindab oma perekonnas juba kolmandat põlvkonda, kes astub Tartu Ülikooli. Juura valis ta sellepärast, et see on universaalne ja oluline eriala, tänu millele on tulevikus rohked uksed valla.

«Mu vanaisa ütles alati, et juristid valitsevad maailma,» lausus ta.

HUVIDE ÜHENDAMINE

Ketlin Õunap, kes õpib samuti õigusteadust, otsustas programmi kandideerida seetõttu, et tema õpitavale peerialale ei ole võimalik kõrvaleriala lisaks valida. Programmi «Talendid Tartusse!» abil loodab ta näiteks saada juurde

toidutehnoloogiateadmisi.

Noori, kelle eesmärk on programmi abil oma huvisid ühendada, on veelgi. Arstitudeng Birgit Saliste soovis osaleda seetõttu, et loodab viia kokku meditsiini ja õpetamise.

«Kuna minu jaoks oli raske arstiteaduse ja õpetajakutse vahel valida, annab programm võimaluse need ühendada,» sõnas Saliste.

Värsked üliõpilased ootavad ka kohtumisi teiste hakkajate noortega, kellega koos ideid ellu viia. Tristan Rääk ütles, et

koostöö liidab ja loob sidemeid ning ühiselt võib palju saavutada. «Microsoft ja Facebook olid kunagi ka vaid õhus hõljuvad ideed,» sedastas ta.

Ajalootudeng Helena Eglitil on suured ootused, sest vahva on osaleda projektis, kus on koos Eesti ettevõtlikumad ja ägedamad noored. «Ehk saavad siin alguse suured ideed, sõprussidemed edasiseks eluks? Igal juhul mina pole kunagi varem sügisti nii palju oodanud,» sõnas värske üliõpilane.

Riigiteadusi õppima hakkav Andrei Pankratov ütles, et niisugustes programmides osalemine annab võimaluse kasutada aega otstarbekalt, mitte raisata seda pidutsemiseks, nagu on tema sõnul paljudel kombeks.

Värske informaatikatudeng Tarmo Pungas leidis aga, et kuna programmi kohta pole väga palju infot antud, siis on raske selgeid ootusi seada. Peamiselt loodab ta, et ei kahetse osalemist – ta tahaks kohtuda huvitavate inimestega, rakendada uusi teadmisi ja kogeda midagi, mida pole varem kogenud.

UNISTUSTE TÄITUMINE

Nele Karolin Lindlo, kes asus õppima eesti ja soome-ugri keeleteaduse erialal, peab programmi oluliseks nende, kelle eesmärk on saada ülikoolist kätte maksimum.

«Ühe teadmishimulise noore jaoks on programm «Talendid Tartusse!» tõeline unistuste täitumine,» sõnas ta.

Tulevane loodus- ja reaalinete õpetaja Hanna Mathiesen soovib teada saada, kuidas

mõjuda noortele nii inspireerivalt, et nii mõnigi neist leiaks endas sisemise teadlase. Tema arvates on sellised programmid Eesti teadmusühiskonna arenguks väga vajalikud.

Psühholoogiat tudeerima asuv Märten Aardevälja tahaks, et programmis osalemine täiendaks ka erialast õpet, eriti praktilisema poole pealt. «Ootan momenti, kus midagi uurides või katsetades läheb pea kohal pirn põlema ja tekib arusaam, et seda olen ma ka loengus kuulnud,» lausus ta.

Aardevälja rääkis, et ettevõtlikud inimesed leiavad ikka mooduseid, kuidas mõtted ja plaanid ellu viia. Kui aga õppeasutus tuleb selle koha pealt vastu ja muudab kõik palju lihtsamaks, algab noorte kaasaamine teadusse ja ettevõtlusse juba varem.

See omakorda tähendab, et talentide arv hakkab tänu nende paremale märgatavusele, leitavusele ja rohkematele võimalustele suurenema.

Värsked tudengid loodavad muidugi, et ülikooliaastad pakuvad lisaks rohketele teadmistele ka palju nalja, naeru ja seiklusi.

Natalija Golubenko leiab elurõõmsalt, et ülikool on justkui puhas paberileht, suur ja valge, uued üliõpilased aga kunstnikud, kes maalivad oma pintsliga nii enda kui ka teiste tulevikku.

«Luban pingutada ning teha midagi ära tulevikku, koduriigi ja kõigi inimeste heaks, isegi kui liigun edasi vaid teosammul,» lausus ta. UT

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

TUDENG KÜSIB

Mida uut on õppekorralduses 2019/2020. õppeaastal?

ENE KÜÜNER

õppeosakonna nõustamiskeskuse õppekorraldusnõustaja

Uus õppeaasta toob õppekorralduses mõningaid muudatusi. Suurim muudatus puudutab luba õppida akadeemilise puhkuse ajal.

Akadeemilisele puhkusele minnes peab üliõpilane otsustama, kas ta soovib puhkuse ajal õppetöös osaleda. Kui soovib, tuleb akadeemilise puhkuse avaldusele kirja panna ained, mille läbimist ta kavatseb jätkata. Sel juhul jäävad kehtima kohustused, mille üliõpilane ainele registreerumisel on võtnud, näiteks peab ta tegema eksami.

Luba akadeemilise puhkuse ajal õppida muudab ka seda, kuidas arvestatakse õppekulude hüvitamist – üliõpilasel tekib võimalus täitmata õppemahtu akadeemilise puhkuse ajal vähendada või võlgnevused likvideerida.

Alates uuest õppeaastast võivad magistri- ja doktoriõppe üliõpilased omal soovil akadeemilisele puhkusele minna juba esimesel semestril.

Eksternina õppijale on seatud ainepunktide piirang. Muudatuse kohaselt on eksternil lubatud võtta õppeaastas kuni 30 EAP mahus aineid.

Uus on ka see, et täiskoormusega eestikeelse õppekava alusel õppides on võimalik taotleda õppekulude hüvitamist vabastust semestri eest, mil oldi tervislikel põhjustel üle 40 päeva akadeemilisel puhkusel. Vabastuse saamiseks peab üliõpilane esitama põhjendatud avalduse õppeprodekaanile, kes otsustab, kas akadeemilisel puhkusel olemine takistas ainepunktide kogumist. Vabastus võib olla ka osaline.

Juhin tähelepanu sellele, et tervislikel põhjustel saab akadeemilisele puhkusele minna vaid siis, kui on esitatud arstilt tõend tegeliku terviseprobleemi kohta. Eesti Perearstide Selts on palunud mitte pöörduda perearstide poole sooviga saada formaalne tõend.

Uuest õppeaastast ei väljastata enam Eesti üliõpilaspileteid, kuid üliõpilased, kellele see on varem väljastatud, saavad seda endiselt dekanaadis pikendada. Üliõpilase staatust tõendab ka edaspidi rahvusvaheline üliõpilaspilet ehk ISIC-kaart. Lisateavet ISIC-kaardi kohta leiab aadressilt isic.ee.

Edukat alanud õppeaastat! ●

Doktoritöö toetab teaduspõhist kliimapolitiikat

TEADUS

Augusti lõpus doktoritöö kaitsnud Kaie Kriiska sattus Eesti kuusikutes ja männikutes süsinikuringet uurides kokku nii jahimeeste kui ka pulmameeleolus sokuga.

MARKO MÄGI

ökoloogia ja
maateaduste instituudi
kommunikatsioonijuht
KATRE TATRIK

ERR Novaatori toimetaja

Kriiska täpsustas oma doktoritöös peenikeste juurte, okaste ja teepuru abil Eesti kasvuhoonegaaside aruande metsandussektori andmeid ja saadud tulemused toetavad teaduspõhise kliimapolitiika arengut.

Kliimamuutuste põhjus on atmosfääris üha suurenev süsinikukogus (suuresti süsihappegaasi kujul), mis põhjustab inimkonnale ebamugavusi. Paljuräägitud fossiilkütuste

põletamisel vabanev süsinik on vaid osa globaalsest süsinikuringest. Valdav osa süsinikust asub hoopis mullas – seal on süsinikku rohkem kui atmosfääris ja taimedes kokku.

Metsamullad on ühed suurimad orgaanilise süsiniku reservuaarid. Kõik maailma metsamullad sisaldavad kokku umbes 700 miljardit tonni süsinikku, Eesti metsamullades leidub seda umbes 0,314 miljardit tonni. See on põhjus, miks juba väikesed muutused mullas võivad mõjutada nii regionaalset kui ka globaalset süsinikuringet ning seeläbi ka kliimat.

Süsinikuvarude muutusi on vaja teada selleks, et vähendada

kasvuhoonegaaside heidet. Rahvusvahelise kliimapolitiika ja Pariisi kliimakokkuleppe järgi on kasvuhoonegaaside vähendamine ja süsinikuvarudest teatamine kohustuslik kõikidele riikidele. Paraku on teavet metsamulla süsinikuvarude muutustest paljudes riikides, sealhulgas Eestis, vägagi puudulikult.

«Minu doktoriõpingute üks ajend oligi täpsustada Eesti kasvuhoonegaaside aruande metsandussektori andmeid, parandades andmete kvaliteeti ja usaldusväärsust, ning toetada seeläbi teaduspõhist kliimapolitiika arengut,» selgitas Kriiska.

Üks tema juhendajatest, TÜ maastikuökoloogia

vanemteadur Ivika Ostonen-Märtin ütles, et kuna Eestil oma mõõtmispõhised andmed puudusid või ei olnud need piisavalt täpsed, kasutati siiani Eesti kasvuhoonegaaside aruande koostamisel metsamulla süsinikuvarude muutuste arvutamiseks Põhjamaade koeffitsiente. Eesti metsade olemust arvestades ei ole see aga õige.

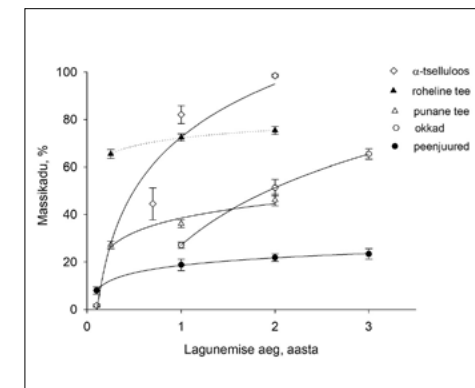
«Seega sai selle doktoritöö üheks olulisemaks eesmärgiks leida muutuvates kliima- ja keskkonnatingimustes toimivad indikaatorid, mis iseloomustaksid just juurtes ja mullas seotud süsiniku muutust,» kirjeldas Ostonen-Märtin.

Selleks korraldas Kriiska mitme aasta jooksul terve hulga katseid mineraalmullal

>>

VARISEKOGUMINE
JÄNESEKAPSAKUUSIKU
KATSEALAL TÕRAVERES.

GRAAFIK, MILLEL ON KIRJELDATUD
ERI MATERJALIDE LAGUNEMIST
KOLME AASTA VÄLTTEL.

HARILIKU KUUSE PEENJUURED
SISSEKASVUVÕRGUS.

» kasvavate ja viimase 20 aasta jooksul majandamata Eesti kuuse- ja männienamusega metsade mulla süsinikuringe uurimiseks.

MIS ON METSA SÜSINIKURINGE?

Metsadest rääkides mõeldakse eelkõige puudest, põõsastest, marjadest ja seentest. Metsa süsinikuringe uuringud on aga keskendunud eelkõige maa-alustele süsinikuvoogudele.

Meie regiooni metsade mullas ja kõdus on hinnanguliselt 85% kogu metsaökosüsteemi süsinikust, maapealises biomassis aga vaid 15%. Näiteks peenjuurte kasv võib moodustada 23–63% metsa aastasest juurdekasvust.

Süsinikuringe ulatust aitab hoomata ka töik, et umbes pool aasta jooksul kasvanud taimeosadest jõuab mulda tagasi kas maapealse või -aluse varisena (mahavarisenud taimeosadena). Seejuures vabaneb lagunemise käigus umbes 20% varisest talletunud süsinikust, mis lendub CO₂-na atmosfääri.

Kohalike metsade süsinikuringest aitasid Kriiskal ülevaate saada peotäis peenikesi juuri, okkad ja teepuru.

Uurija selgitas, et ühe aasta mõõtmised ei anna usaldusväärseid tulemusi, sest aastad erinevad sademete ja temperatuuri, tormide ja tugevate tuulte poolest – kõik need mõjutavad aga metsa süsinikuvoogusid.

«Näiteks tugeva tuule järel jõuab mulda rohkem süsiniku, sest maha variseb suurem hulk okkaid ja oksa. Põua tõttu sureb aga mullas rohkem peenjuuri. Ka mullahingamine sõltub temperatuurist ja niiskusest – mida soojem ja niiskem on muld, seda rohkem süsihappegaasi sellest eraldub, sest siis on mikroobidel soodsad tingimused orgaanilise aine lagundamiseks,» selgitas Kriiska.

Nii analüüsis ta aastas varisevate okaste ja alustaimestikku ning alla 2 mm läbimõõduga peenjuurte hulka, mille kaudu süsinik mulda talletub. Peale selle uuris ta laguprotsesside käigus peenjuurtest eralduvat süsiniku hulka ehk mullahingamist.

Kriiska võrdles ka roheline ja punase tee ning alfatselluloosi (aine, mida leidub ohtralt taimekudedes) lagunemist kuuse- ja männiokaste ning peenjuurte lagunemisega.

KOHALIKE METSADE SÜSINIKURINGEST
AITASID KRIISKAL ÜLEVAATE SAADA PEOTÄIS
PEENIKESI JUURI, OKKAD JA TEEPURU.

«Kui okaste ja peenjuurte omadused sõltuvad keskkonnast – näiteks on viljakamas kasvukohas okastes ja peenjuurtes rohkem lämmastiku –, siis tee ja tselluloos on standardsed ning nende abil saab hinnata just kasvukoha mulla ja teiste tingimuste mõju orgaanilise aine lagunemisele,» rääkis Kriiska.

Teekottide lagunemise uuring kestis samuti kolm aastat, sest just nii kaua aega

kulub roheline tee lagunemiseks. Kriiska uuring oli osa üleilmsest uuringust, kus osales kokku üle 230 töörühma, kes tegid töid 336 katsealal.

«Meie eesmärk oli leida orgaanilise aine lagunemist enim mõjutavad tegurid. Sademete ja temperatuuri kõrval analüüsisime näiteks eraldi maakasutuse, mulla- ja bioomiitüübi tegurite mõju,» selgitas Kriiska, kelle sõnul koguti viimased teekotid mullast alles tänavu.

Uuringu tulemused näitasid, et lagunemine oleneb eelkõige materjalist. Temperatuuri ja sademete mõju avaldus ainult ebasoodsates, näiteks väga kuivades tingimustes. Peenjuured lagunesid okastest kolm korda aeglasemalt ja ka lämmastik vabanes peenjuurtest aeglasemalt.

See näitab, et peenjuurte moodustumine ja lagunemine on ühed olulisemad mulla süsinikuvaru määrajad. Peen-

juurteil on suur osatähtsus nii süsiniku kui ka lämmastiku mulda akumulatsioonil ning seega ka nende varude moodustumisel.

SEIKLUSROHKED VÄLITÖÖD

Tulemusteni jõudmiseks kasutasid uurijad katsealadel mulla temperatuuri ja niiskuse andureid. Kriiska sõnul tuli andureid mulla ja sambla alla peita korduvalt, sest uudis-

himulikud sõralised, aga teinekord ka seenelised, kaevasid neid tihti välja.

«Andmeid kaotasime ka hiirte ja teiste metsloomade tõttu, kes närisid isukalt nii anduri juhtmeid kui ka maha-kaevatud taimset materjali,» ütles Kriiska.

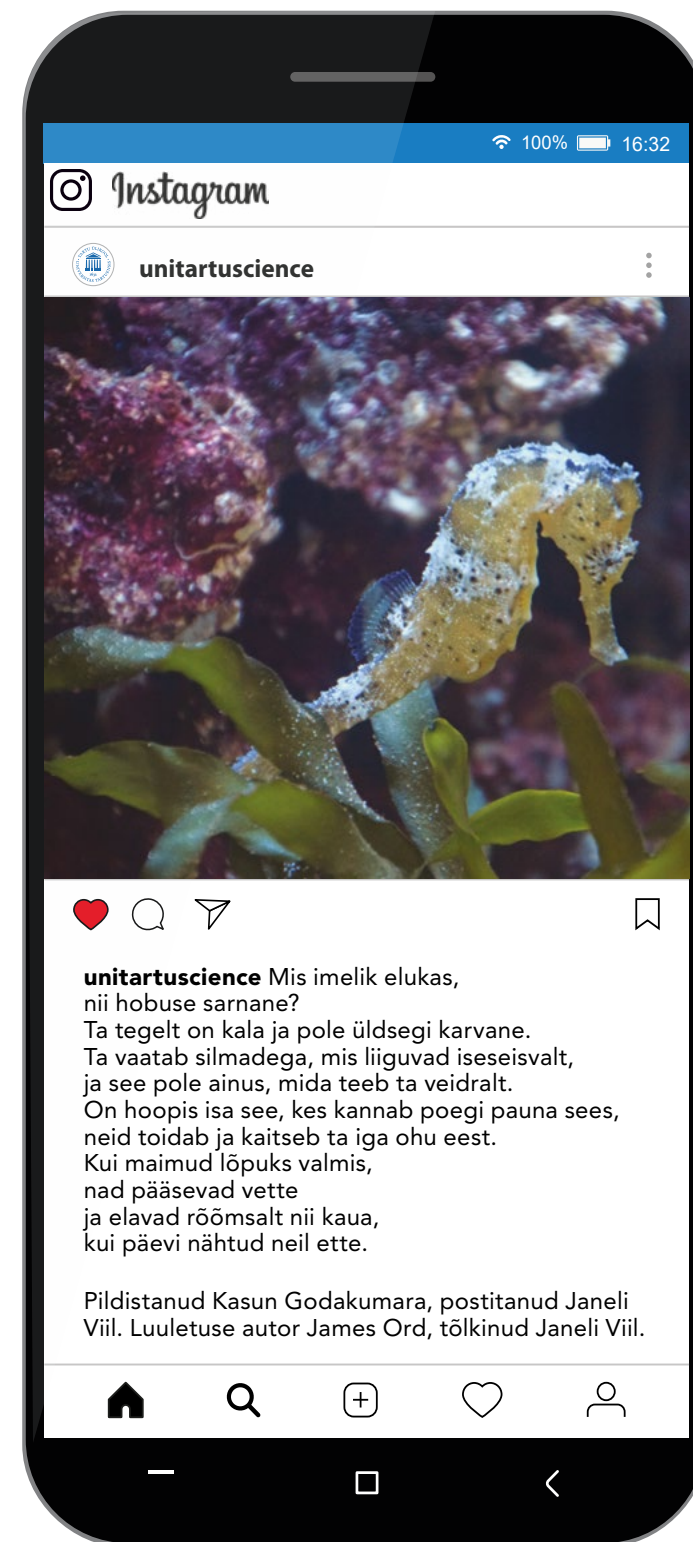
Kord sattus Kriiska metsa aga sügisesel ajukahihooajal.

«Nägin küll, et minu katseala kõrval maanteel on reas jahimehed, kuid ega üks väike jaht ju teadustööd sega ... kuni selle hetkeni, mil põõsa all proove kaevates märkasid mööda kihutavat siga, kellele mõne aja pärast järgnes hasartne jahimees. Viimane oli juba valmis püssi minu suunas tõstma, kui ma hirmuga põõsast välja hüppasin, käed üles tõstsin ja hõikasin, et palun mind mitte maha lasta,» meenutas Kriiska.

Kord Saaremaal oli jällegi juhus, mille kohta Kriiska tõgami ütleb, et juhendaja jättis ta pulmameeleolus soku meeleva.

«Olime Kuusnõmme metsas, kui kuulsime aina läheneva soku nn haukumist. Juhendaja läks tee äärde pargitud autosse mullaproove viima, mina aga jäin metsa mullahingamist mõõtma. Lõpuks muutus sokk nii julgeks ja agressiivseks, et juhendaja pidas vajalikuks autost signaali lasta. Seepeale haarasin kogu masinapargi selga ja tegin metsast väljudes elu kiireima sprindi.»

Artikkel on varem ilmunud TÕ ja ERR-i ühises teadus-uudiste portaalis Novaator.

Üliõpilaste eluolu sõjajärgsetel aastatel

ALMA MATER

MIHKEL TRUMAN

juubeliraamatu «Eesti rahvusülikool 100» kaasautor

Äsja ülikooli astunud tudengi esimene mure oli leida elukoht. Kui 1920.–1930. aastatel olid üliõpilased üürinud majaomanikelt tube või kortereid, siis nüüd, mil suur osa linnast oli hävinud, üüritube nappis ja olemasolevad olid väga kallid. Enamasti nõuti osa üürist rahas, osa aga küttes ja toiduainetes.

Nii oligi ülikool 1944. aasta sügisel keerulise probleemi ees: kuhu kõik üliõpilased majutada? Esiti hakati ülikooli käsutusse antud hoonetes üliõpilastele tube eraldama ükshaaval – esimesed neli tuba jagati välja endises üliõpilasmajas (praegune Ülikooli Kohvik), seejärel viis-kuus tuba Rüütli tn 13 teisel korrusel. Õppeaasta jooksul õnnestus linnalt üliõpilaste majutamiseks veel paar maja saada.

Pingutustest hoolimata tõusis tudengite majutamise küsimus järgmisel sügisel taas teravalt päevakorda. Nimelt pidi hariduse rahvakomissari ettepanekul sel aastal õpinguid alustama 1300 uut üliõpilast, kuid ehkki linn andis ühiselamuteks veel mitu hoonet, oli ülikoolil jagada ikkagi vaid

1944. AASTAL PÄÄSES ÜHISELAMUTESSE KÕIGEST 16% ÜLIÕPILASKONNAST.

318 kohta. Seetõttu pääses ühiselamutesse kõigest 16% üliõpilaskonnast. Elukohtade nappus jäi probleemiks põhimõtteliselt kuni nõukogude aja lõpuni, ent keerulisimad olid siiski 1940. ja 1950. aastad.

Kui tudengil õnnestuski ühiselamukoht saada, olid seal sed elutingimused 1940. aastate lõpuni äärmiselt nigedad. Ühte tuppa võidi paigutada koguni kümme inimest, nii et

keskmiselt pidi iga üliõpilane ühiselamus hakkama saama umbes kolme-nelja ruutmeetriga. Tubades olid sageli vaid voodid ning mitme peale üks laud ja üks tool, isegi põhukott tuli magamiseks endal muretseda. Lisaks puudusid enamasti nii elementaarsed pesemis- kui ka toiduvalmistamisvõimalused.

Et katkiste ahjude parandamisega läks mõnigi kord aega, pidid üliõpilased talvisel ajal tihti peale elama külmades tubades. Magati, läkiläki peas ja kindad käes, ning hommikul tuli enne kirjatöö juurde asumist tint elektripliidil üles sulatada. Isegi kui ahjud olid töökorras, ei pruukinud alati kütet olla, ja sellegi kohaletoomine oli ikkagi üliõpilaste endi korraldada.

FOTO: TÜ MUUSEUM

SÕJAJÄRGSEL AJAL OLID ÜLIÕPILASED KOHUSTATUD PAARIL PÄEVAL NÄDALAS KÄIMA TAASTAMISTÖÖDEL.

Ühiselamute trööstitute tingimuste kõrval oli raskusi ka eluks ja õppetööks esmatähtsaks hankimisega, sest puudus olid kõigest, alustades õppimistarvest ja lõpetades toiduga.

Igapäevast normleiba oli igale üliõpilasele määratud 400 grammi, peale selle jagati 1947. aasta detsembrini toidutalonge, millega võis sööklalt lõunat osta. See aga ei tähenda, et oleks kõhu täis saanud.

Ajakirjanduse professor Juhan Peegel on oma tudengiajast meenutanud, et kuigi toidutalongidega oli soe lõunasöök ja 400 grammi leiba garanteeritud, tuli enamasti siiski tühja kõhtu kannatada. Turult võis toidupoolist juurde osta, aga see maksis hinge hinda.

Toidupuuduse pärast olid kõige raskemas olukorras

linnast pärit üliõpilased. Kui maalt tulnutel oli lootust saada kodust kaasa kas või pisut kartulit ja sealiha, siis linlastel ei olnud ei raha ega toiduaineid. Õnneks oli võimalus varusid soetada ülikooli Raadi abimajandi põldudel kartulit võttes, sest kümnendik võetud kartulitest anti töötasuks. Toiduainete, raha, aga ka aja kokkuhoidmiseks moodustasid leidlikumad üliõpilased nn supiühistuid.

Rõivaste ja jalanõudega oli sõjajärgsetel aastatel veelgi keerulisem – ka kangast ja jalanõusid sai vaid sellekohaste orderitega, mida ei jagunud kaugeltki kõigile soovijatele. Nii võis juhtuda, et üks üliõpilane sai kleidiriide, teine aga vaid niidirulli. Sestap kanti üsna kulunud ja sageli mitu korda ümber tehtud rõivaid. Ja nagu

meenutab üks toonane arstideng, polnud seejuures midagi häbeneda, sest «isegi meie anatoomia õppejõud näeb välja nagu kojamees».

Viletsavõitu elutingimused ja kesine toidulaud ei tähendanud siiski, et üliõpilasel oleks olnud läbinisti trööstitut. Kõigest hoolimata oli taskukohane aeg-ajalt teatris või kinos käia ning ülikooli aulas kontserte külastada.

Kui väljaspool ühiselamut või õppehooneid sobivat meelelahutust ei leitud, haarati ise härjal sarvist. Suurtes ühiselamutes, kus olid klubiruumid, korraldati tantsupidusid, karnevale, kohutumisõhtuid õppejõududega ja vestlusringe. UT

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

Megalinna ülikoolid ja suurejoonelised vaated

REISIKIRI

Aasia keskuse esindajad külastasid 12.–17. juunini Shanghai, et kohtuda Tartu Ülikooli sealsete partnerülikoolidega, aga ka leida uusi koostööpartnereid.

ELO SÜLD

TÜ Aasia keskuse juhataja, usuteaduskonna islamistika lektor

Shanghai on 26 miljoni elanikuga megalinn, mis asub Jangtse jõe deltas. See linn on Hiina majanduse muster- näide, aga peale majanduskeskuse on Shanghai ka moodsa kunsti ja kultuuri keskus, kus toimuvad maailma tippasemel kunstinäitused, filmifestivalid ja muud üritused.

Meie reisiseltskond oli väike: mina, kolleeg Olga Bogdanova ja Cambridge'i Ülikoolis töötav Robert Weatherly. Iga päev oli meil kaks-kolm kohtumist ülikoolide esindajate ja üliõpilastega.

Robert aitas sõlmida sidemeid ülikoolidega, millega TÜ-l praegu ametlikke suhteid ei ole. Muu hulgas tutvusime Fudani Ülikooliga, mis asub 2018. aasta statistika järgi Hiina edetabelites teisel ja Aasia arvestuses seitsmendal kohal.

Meie põhivõõrustaja oli Shanghai Ülikool, kus meid võttis vastu dr Xiaotian Zhang. Doktorikraadi Tartu Ülikoolis kaitsnud Zhang on praegu Shanghai Ülikooli rahvusvaheliste suhete asejuht.

KOHTUMISED ÜLIKOOLIDEGA

Shanghai Ülikool on rahvusvahelistumise eesmärgil moodustanud üksuse SHU Global, mille ülesanne on sõlmida ja arendada rahvusvahelisi kontakte, et kergitada ülikooli mainet ja edetabelikohta. SHU Globali alla kuulub mitu keskust, mis toetavad valdkondadevahelist koostööd, olgu tegemist tudengite vahetuse, ühise õppekava, teadusprojekti või suvekooliga.

Koostöös Tartu Ülikooliga on neil soov luua ka Põhjamaade-Baltikumi keskus. Augustis olid kolm Shanghai üliõpilast Tartus Aasia-teemalises suve- ja doktorikoolis.

Shanghai Teaduse ja Tehnika Ülikool (USST) on olnud meie ülikooli koostööpartner juba päris pikka aega. Neil on väga

>>

REISI JOOKSUL SAI SÕLMIDA UUSI SUHTEID JA TUGEVDADA VANU.

» suur huvi korraldada Hiina üliõpilastele Euroopaga seotud suvekoole.

Teistest olulisimast kohtumistest võib esile tuua ka arutelu Shanghai Rahvusvahelise Õppe Ülikooliga (SISU), mille linnak asub kesklinnast 2,5-tunnise autosõidu kaugusel. Meie üllatuseks meenutas see oma purskkaevude, parkide ja koloniaalstiilis ehitistega väga Euroopa linnapilti.

PLASTTOPSID JA NUUDLILEEM

Kuigi akadeemilised põhimõtted ja käitumistavad on kõikjal maailmas väga sarnased, muutis Hiina ja Shanghai kombes meie kohtumised ametikaaslastega väga omapäraseks.

Hiina on tuntud oma teekultuuri poolest, mis peegeldab Hiina tsivilisatsiooni pikka ajalugu. Teekultuur on vaimne kultuuriline nähtus, kus oluline on nii joogi valmistamine, aroomide tajumine kui ka maitsmine.

Meie esimene ametlik kohtumine toimus Shanghaisse saabumise päeval, mil saime kokku SISU rahvusvaheliste

suhete osakonna juhi professor Hongsong Liuga. Pärast tervitussõnu pakkus professor Liu meile teed.

Edasine üllatas meid väga. Professor otsis raamatukuhjade hulgast välja koti, mille sees olid kõige lihtsamad valged plasttopsid. Ta pani igale inimesele topi sisse lusikataie puru ja valas sinna lihtsalt kuuma vee peale.

Hiina köök on väga mitmekesine ning igal piirkonnal on ka omad maitsed ja valmistamisviisid: ühed keedavad, teised vokivad, kolmandad serveerivad kõike tainas. Eripalgeliste köökide ühine joon on aga vürtsid. Ühe nuudlileeme keetmiseks kasutatakse vähemalt nelja vürtsisegu, millest pipar ei puudu kunagi.

Väga olulisel kohal on ka tofu ja *baazi*'d ehk meie mõistes pelmeenid. Mulle üllatuseks süüakse rohkem nuudleid kui riisi. Midagi ei lasta raisku minna – nii võibki avastada, et hommikusöögilaul on omleti kõrval ka kanavarbad ja -neerud.

Reedeõhtusel kohtumisel USST-s oli tore elamus. Selgus, et sealne majandusprofessor

MEGALINNA TIHEDA LIIKLUSE KÕRVAL LEIDUB KA RAHULIKUMAJA NURGAKESI.

rääkis soravat saksa keelt, sest oli oma doktoritöö kaitsnud Karlsruhes. Kuuldes, et meil ei ole plaanis järgmist kohtumist, kutsus ta meid õhtusöögile oma sõpradega saksa restorani, mis asus Bundi promenaadi ääres peenes kõrghoones.

Laua ümber olid esindatud Eesti, Inglismaa, Venemaa, Hiina, Lõuna-Aafrika Vabariik ja Saksamaa. Laual olid *Spätzle*, praekartul, šnitslid ja hapukapsas. Põnevust lisas see, et laua taga istusid õppejõud Shanghai Jiao Tongi Ülikoolist, mida meil ei õnnestunud oma visiidi käigus külastada. Saime siiski kohtuda teistsuguses olustikus.

KAUPLEMINE ON HIINLASTEL VERES

Hiina majandus on USA kõrval maailmas esirinnas, viimase kümne aasta jooksul on see and-

nud tervelt kolmandiku maailma majanduskasvust. Mina kui Lähis-Ida kultuuri uuriv inimene hindan väga kauplemist, mida Eesti turul tavaliselt teha ei saa. Kurbusega pean aga tõdema, et hiinlaste kauplemiskombed ületavad araablaste omi.

Selles megalinnas jalutades on tore endale meelde tuletada, et mõnda aega tegutses seal ka Eesti aukonsul. Eestlastel on olnud Shanghais oma ühing ja seltsielu. Sellest, milline oli Eesti kogukonna elu Hiinas enne aastat 1949, aga ka sellest,

KUI HIINLANE MIDAGI MÜÜB, SIIS TA TAHAB SELLE SULLE ÄRA MÜÜA, MAKSKU, MIS MAK SAB.

Kui araabia maades on müüjateks peamiselt mehed, siis Hiinas kauplevad naised. Oma tööd võtavad nad väga tõsiselt. Ostmata jätmise naljalt kõne alla ei tule. Kui hiinlane midagi müüb, siis ta tahab selle sulle ära müüa, maksku, mis maksab. Need, kes jätmata kauba ostmata, saavad kurjade sajatuste osaliseks.

kuidas sõlmiti kahe riigi vahel diplomaatilised suhted, saab lugeda hiljuti ilmunud raamatust «Eesti ja Hiina suhete sünnist».

KULTUURIPÄRLID JA KATUSETERRASSID

Shanghaisse minnes tuleks kindlasti ära käia vanalinnas ja teistes linnaosades, kus ei ole uusehitisi. Seal saab näha,

kuidas elati veel 20 aastat tagasi. Vanalinna turismiattraktsioonide hulka kuulub kaunis Keisriaed, aga ajalooliselt huvitav on ka vana apteegi hoone, kus saab peale kuivatatud merihobukeste imetleda näiteks kingituseks müüdavaid erilisi ingverijuuri, mis maksavad 500 000 eurot.

Shanghais öeldakse, et kui sa Bundil jalutamas ei käi, siis sa ei ole Shanghais käinud. Bund on suurejooneline promenaad, mis asub linna poolitava Huangpu jõe kaldal.

Imeilus vaade jõe ääres avaneb baarist The Captain, mis asub ühe hosteli viimasel korrusel. Ärge laske end hosteli väljanägemisest heidutada! Melu täis The Captain on Shanghais elavate välismaalaste kokkusaamiskoht.

Kui aega on rohkem, laske endale midagi ömmelda. Hiinlased on õmblemise (ja ka kopeerimise) meistrid.

Väga hea sissevaate Hiina perepoliitikasse annab nädalavahetuse Riiklik Rahvapargis toimuv «abieluturg». Nimelt kohtuvad seal vanemad, vihmavarjudel info oma laste kohta, et leida neile sobiv paariline.

Need on mõned soovitusel üliõpilastele, kes plaanivad Shanghaiga tutvuda. Aasia keskuse visiit andis hea võimaluse arutada vanade partneritega ideid, kuidas koostööd jätkata ning uusi sidemeid luua.

Loe täispikka artiklit veebist: www.ajakiri.ut.ee.

Mis ja milleks on üliõpilasesindus?

Iga kõrgkooli üliõpilased moodustavad üliõpilaskonna ja igal üliõpilaskonnal on õigus üliõpilasesindusele.

ALLAN AKSIIM
üliõpilaskonna esimees

Uues kõrgharidus-
seaduses (ja enam-
vähem samamoodi
ka senises ülikooliseaduses)

on üliõpilaskonna eesmärk sõnastatud üpris huvitavalt: «Üliõpilaskond teostab üliõpilaste õigust omavalitsusele ning otsustab ja korraldab iseseisvalt üliõpilaselu küsimusi, lähtudes üliõpilaste huvidest, vajadustest, õigustest ja kohustustest ning toetades üliõpilaste kujunemist algatusvõimelisteks ja vastutustundlikeks kodanikeks.»

Tartu Ülikoolis tähendab see, et kolmeteist tuhandet üliõpilast esindab üliõpilasesindus, mis on tuntud pigem oma lühinime TÜÜE kaudu. Üliõpilasesindus koosneb demokraatlikult, st

üliõpilaste valitud üliõpilasesindajatest, kes esindavad üliõpilaskonda instituutide ja valdkondade nõukogudes, TÜ senatis ning muudes otsustuskogudes ja komisjonides. Üliõpilased on üliõpilasesindusest eraldi esindatud ka õppekavade programminõukogudes ja tuutoritena (viimaseid koordineerib õppeosakond).

Üliõpilasesinduse keskne idee on lihtne: ülikool on üliõpilastele. Kuigi vahel peab vaatama ka teistest vaatenurkadest, nt mida ootavad ülikoolilt teadlased, tugitöötajad,

majandus ja ühiskond, siis üliõpilasesindajana tuleb alati naasta algse üliõpilaskeskse vaate juurde. Keegi teine vastupidist empaatiaharjutust enamasti ju ei tee.

Kui läheneda teisipidi, siis valitsejad (ülikool, riik) peavad nendelt, keda nad valitsevad, valitsemiseks nõusolekut küsima. Ülikooli enamik – üliõpilased – on seega üliõpilasesinduse kaudu esindatud.

Ülikooli ja üliõpilasesindust võib vaadata mitme nurga alt. Üks kõige loogilisemaid viise on võtta ette ülikooli struktuur ja mõelda sellele, mida üliõpilaste esindajad igal otsustustasandil tegema peavad ja teha saavad.

Kõige otsesemalt avaldub ülikooli ja üliõpilasesinduse kokkupuude õppekava tasandil. Sellega tegelevad ülikoolis (suurte sisu ja aktiivsuse erinevustega) programminõukogud, kus ka üliõpilased on enamasti esindatud.

Kui programminõukogud on praegu veel omavahel tihti võrreldamatud, siis järgmine aste – instituut – on juba konkreetsem. Instituut on terviklik üksus, mis haldab oma õppekavasid (välja arvatud mõned erandid meditsiiniteaduste valdkonnas) ja vahendeid (eelarve, hooned, laborivarustus).

Instituutide kõige olulise-
maid otsuseid teevad instituudi
nõukogud. Instituudid oma-
korda moodustavad valdkonna,
millel on samuti oma nõukogu.
Nii instituutide kui ka valdkon-
dade nõukogudes on üliõpilas-
esindajad, kes saavad kaasa
rääkida instituudi või valdkonna
taseme otsustes.

Ülikooli valdkonnad on
mitmekesised ja instituudid pole
vennad, seega pole ka üliõpilas-
esindajate tööpõld ja fookus
kõikjal samad, kuid üldiselt on
teemad, millele üliõpilaste esin-
dajad enim tähelepanu saavad

ÜLIÕPILASESINDUSE KESKNE IDEE ON
LIHTNE: ÜLIKOOL ON ÜLIÕPILASTELE.

pöörata ja peavad pöörama,
õppetegevuses arengutõuget
vajavad õppeained ja õppejõud.

Iga valdkonna nõukogu
üliõpilasesindajatest moodustu-
vad valdkonna üliõpilaskogud.
Need neli üliõpilaskonna osaks
olevat üliõpilaskogu on teistest
tähtsamad, sest kokku moodus-
tavad nad üliõpilaskonna
volikogu. Selles 20-liikmelises
volikogus on nagu Tartu
Ülikooli senatiski valdkonnad
esindatud võrdselt (viis inimest
iga valdkonna kohta), hoolimata

sellest, et muidu erineb valdkon-
dade suurus märkimisväärselt.

Üliõpilaskonna volikogu
õiguste seas on kaalukamaid
üliõpilaskonna juhatuse vali-
mine, üliõpilasesinduse eelarve
kinnitamine ja poliitiliste
seisukohtade vastuvõtmine.
Sedasi esindatakse laias laastus
Tartu Ülikoolis üliõpilaste huve,
õigusi, vajadusi ja kohustusi.

Kõike seda juhib kuni
kolmeliikmeline üliõpilaskonna
juhatuse, mis püüab mõjutada
(haridus)poliitilisi protsesse nii
ülikoolis kui ka vajaduse korral
riigis.

Eelmisest õppeaastast võib
esile tuua töö üliõpilaste vaimse
tervise olukorra uurimisega
(mis päädis vastavasisuliste lisa-
küsimustega Eurostudenti Eesti
küsimustikus), rohelise ülikooli
ettepanekute koondamise Tartu
Ülikooli uue arengukava tar-
beks ning loomulikult töö selle
kallal, et akadeemilisel puhku-
sel võimaldataks taas õppida
(niisuguse võimaluse tekitas
uus kõrgharidusseadus, millega
anti sellesisuline otsustusõigus
tagasi ülikoolidele). UT

KANDIDEERI TÜÜE JUHATUSSE

TÜ üliõpilaskonna juhatus (esimees ja kaks ase-
esimeest) valitakse korralisel üliõpilaskonna voli-
kogu koosolekul 26. septembril. Üliõpilaskonna

juhatuse liikme mandaat kestab kaks aastat,
avaldusi saab esitada 19. septembrini.
Täpsed tingimused ja lisateave: tyye.ut.ee.

IN MEMORIAM

ELLEN UUSPÖLD

19.04.1927–07.06.2019

Lahkunud on õpetaja ning armastatud ja hinnatud kolleeg. Keeleteadlane Ellen Uuspõld õpetas ligi 30 aastat Tartu Ülikooli eesti filoloogia üliõpilastele tänapäeva eesti keele lauseõpetust ja keeleteoimetamist, juhendas arvukalt üliõpilaste uurimistöid, kirjutas õppevahendeid ning pidas hea keelekasutuse loenguid ajakirjanike ja ametnike täienduskursustel.

Uuspõld sündis Ida-Virumaal, lõpetas TRÜ eesti filoloogina 1953. aastal, kaitses kandidaadi-väitekirja 1967. aastal ning töötas 1972–1992 eesti keele kateedris dotsendina. Aastail 1980–1983 oli ta Tampere Ülikooli eesti keele lektor.

Temast kujunes keeleteadlaseks, kui Eestis hakati tegelema moodsa keeleteadusega ja ülikoolis tegutses Huno Rätsepa juhtimisel generatiivse grammatika

FOTO: ERAKOGU

grupp. Uuspõld oli selle uurimisrühma tegusamaid liikmeid.

Tema uurimisvaldkonnaks kujunes eesti keele lauselühendite süntaks ja tema kandidaaditöö oli esimene strukturaallingvistika meetodeid kasutanud väitekirj eesti keele kohta. Väitekirjale järgnes hulk põhjalikke artikleid lauselühendite ja muude süntaksiteemade kohta, mis on leidnud üldist tunnustust ja kajastust eesti keele grammatikates.

Uuspõllu teine tegevusvaldkond oli keelehoole. Juba üliõpilaspõlves töötas ta kirjastuses korrektori ja toimetajana, praktilist toimetamistööd jätkas ta ka ülikoolis töötades. Eri-seminar korrektuurist kujunes

üheks tema põhikursuseks, samuti oli ta oodatud loengupidaja nii ajakirjanike kui ka ametnike täienduskursustel. Aastaid oli ta vabariikliku õigekeelsuskomisjoni ja Emakeele Seltsi keeleteoimkonna liige.

Uuspõllu sulest on pärit väga vajalikke õppevahendeid. Juba 1981. aastal avaldas ta koos Aino Valmetiga eesti keele õpiku vene üliõpilastele, samuti on ta koostanud üliõpilastööde vormistamise juhendi (2000) ning «Õpetusi ja harjutusi algajale keeleteoimetajale» (2002), mis on arvukate kordustrükkidena kasutusel tänini. 1996. aastal sai ta TÜ kõrgeima autasu – suure medali –, 2000. aastal Wiedemanni keeleauhinna ja 2004. aastal Valgetähe V klassi teenetemärgi. 2009. aastast oli ta Emakeele Seltsi auliige, 2013. aastast Eesti Keeletoimetajate Liidu auliige.

TÜ eesti ja üldkeeleteaduse instituut
Emakeele Selts
Eesti Keeletoimetajate Liit

ümber asuma Lääne-Saksamaale. Professor Pabsch õppis põllumajandust ning õigus- ja riigiteadusi Bonni ülikoolis. Seejärel töötas ta Saksamaa Põllumajandusministeeriumis.

1968. aastal alustas Pabsch tööd Brüsselis Euroopa Ühenduse Saksamaa esinduses. Sealt kutsuti ta Saksamaa keske põllumajanduspanga Landwirtschaftliche Rentenbank juhatusse, kus ta töötas 1985. aastani.

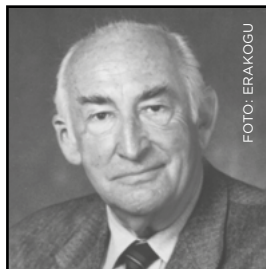

FOTO: ERAKOGU

(praegune Klodzko). Teise maailmasõja ajal elas ta üle kodu kaotuse ja oli sunnitud

IN MEMORIAM

EKKEHARD PABSCH

26.11.1929–15.06.2019

15. juunil suri Bonnis Tartu Ülikooli auliige ja Maarjamaa Risti IV klassi teenetemärgi kavaler professor Ekkehard Pabsch. Lahkus tuli hingeline Eesti ja Tartu Ülikooli patrioot.

Professor Ekkehard Pabsch sündis Alam-Sileesias Glatzis

Alates 1976. aastast õpetas ta põhitöö kõrvalt Bonni Ülikoolis majandusõigust.

Pärast pensionilejäämist pühendus professor Pabsch raudse eesriide tagant vabanevad riikide arengu toetamisele. Alates 1992. aastast elas ta igal aastal ühe semestri Tartus ning pidas TÜ majandus- ja õigusteaduskonnas korrapäraselt loengukursusi Euroopa integratsiooni ja majandusõiguse teemal. 1999. aastal avaldas ta siin õpiku «Euroopa integratsioon».

Suurt mõju avaldas meie tudengite arengule professor Pabschi praktikaprogramm, mis võimaldas töötada suvel

Saksamaa ettevõtetes ja organisatsioonides. Tema abiga said Saksamaal praktikal käia umbes 250 Tartu Ülikooli majandus- ja õigusteaduskonna üliõpilast, kelle jaoks oli see suurepärane võimalus omandada erialaseid kogemusi rahvusvahelises keskkonnas. Praktikaprogrammi läbinutest on hiljem saanud näiteks Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtunik, Eesti õiguskantsler, ministrid, õppejõud ja suuretegevõtete juhid.

Professor Pabsch oli suurepärane suhtleja, kes ei käinud Tartus viibides läbi mitte ainult üliõpilaste ja õppejõudude, vaid ka kunstnike ja kirjanike, ette-

võtjate ja riigiametnikega. Oma mälestused Tartust pani ta kirja 2007. aastal ilmunud raamatus «Ülikool und Annelinn». Tema Bonnis asuv kodu oli parimas mõttes väikene Eesti esindus, kus meie inimesed alati südamlilikult vastu võeti.

Ekkehard Pabschi tunnustasid tema tegevuse eest nii Eesti kui ka Saksa riik ning Tartu Ülikool. Ülikooli auliikmeks valituna hindas ta seda tunnustust väga kõrgelt ja osales kuni üsna viimaste aastateni meie ülikooli aastapäevapidustustel.

TÜ majandusteaduskond
ja õigusteaduskond

DOKTORITÖÖD

3. septembril kaitses **ÜLLE VÕHMA** arstiteaduse erialal doktoritööd «Association Between Personality Traits, Clinical Characteristics and Pharmacological Treatment Response in Panic Disorder» («Paanikahäirega patsientide isikuomaduste ja kliiniliste näitajate seos farmakoloogilise ravivastusega»). Juhendajad prof Eduard Maron, dots Anu Aluoja ja dots Innar Tõru, oponent Virginija Adomaitiene (Leedu Tervishoiuülikool).

6. septembril kell 14 kaitseb **VAN THAI NGUYEN** arstiteaduse erialal doktoritööd «The First Study of the Treatment Outcomes of Patients with Cleft Lip and Palate in Central Vietnam» («Esimene huule- ja suulõhedega patsientide ravitulemuste uuring Kesk-Vietnaxis»). Kaitsmine toimub

Ravila 19–1006. Juhendajad dots Triin Jagomägi ja prof Toai Nguyen (Vietnam), oponent Pertti Pirttiniemi (Oulu Ülikool, Soome).

6. septembril kell 14.15 kaitseb **ANN SIIMAN** eesti keele erialal doktoritööd «Vormikasutuse varieerumine ning selle põhjused osastava ja sisseütleva käände näitel». Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendajad dots Külli Habicht, prof Martin Ehala ja Aki-Juhani Kyröläinen, oponent prof Klaus Laalo (Tampere Ülikool, Soome).

12. septembril kell 10.15 kaitseb **LEHTI SAAG** geenitehnoloogia erialal doktoritööd «The Prehistory of Estonia From a Genetic Perspective: New Insights from Ancient DNA» («Eesti esiajalugu geneetika

vaatevinklist: uus teave vana DNA uuringutest»). Kaitsmine toimub Riia 23b/2–105. Juhendajad vanemteadur Mait Metspalu, vanemteadur Kristiina Tambets ja vanemteadur Toomas Kivisild, oponent prof Daniel Bradley (Dublini Ülikool, Iirimaa).

13. septembril kell 10.15 kaitseb **MARI-LIIS VILJUR** zooloogia erialal doktoritööd «Local and Landscape Effects on Butterfly Assemblages in Managed Forests» («Elupaiga ja maastiku mõjud päevaliblikakooslustele majandatavates metsades»). Kaitsmine toimub Vanemuise 46–301. Juhendaja vanemteadur Tiit Teder, oponent prof Erik Öckinger (Rootsi Põllumajandusülikool).

13. septembril kell 14 kaitseb **AET SAAR** arstiteaduse erialal

doktoritööd «Acute Myocardial Infarction in Estonia 2001–2014: Towards Risk-Based Prevention and Management» («Äge müokardiinfarkt Eestis 2001–2014: suund riskil põhinevale ennetusele ja ravile»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendajad prof Jaan

Eha, teadur Tiia Ainla, teadur Toomas Marandi ja prof Krista Fischer, oponent emeritprof Markku Sakari Nieminen (Helsingi Ülikool, Soome).

19. septembril kell 16.15 kaitseb **KADI POLLI** kunstiajaloo erialal doktoritööd «Valgustuskunst.

Balti kunstiharrastusest ja joonis-
tuspraktikatest 18. ja 19. sajandi vahetusel». Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendajad prof Juhan Maiste ja prof Ulrike Plath (Tallinna Ülikool), oponentid prof Krista Kodres (Eesti Kunstiakadeemia) ja Andreas Fülberth (Leibnizi Instituut, Saksamaa).

TÜ SIHTASUTUSE STIPENDIUMID

EESTI KINDLUSTUS-SELTSIDE LIIDU STIPENDIUM – kuus 1000-eurost stipendiumi. Stipendiumile võivad kandideerida kindlustus- ja finantsmatemaatika eesti- ja ingliskeelsete magistri-õppekavade alusel õppivad üliõpilased, kes on olnud Eesti alalised residendid vähemalt kolm viimast aastat, kusjuures alalise residendi staatusega võrdsustatakse üldhariduse diplomi omandamine Eestis. Taotluste esitamise tähtaeg on 16. september.

PROFESSOR MARIKA MIKELSAARE ÜLIÕPILAS-TEADUSE TOETAMISE STIPENDIUM – üks 500-eurone stipendium. Stipendiumile on oodatud kandideerima käimasoleval aastal teadusajakirja suunatud või seal avaldatud, samuti arstiteaduskonna

teaduskonverentsil esitatud mikrobioloogia ja infektsioonhaiguste alase teadustöö autorid (üliõpilased, magistrandid ja doktorandid). Taotluste esitamise tähtaeg on 1. oktoober.

VALDA JA BERNARD ÕUNA STIPENDIUM – üks 5000-eurone stipendium. Stipendiumile saavad kandideerida TÜ magistrandid ja doktorandid, kes on taotlemisele eelnud aasta jooksul avaldanud või avaldamiseks esitanud biomeditsiinalase teaduspublikatsiooni. Taotluste esitamise tähtaeg on 1. oktoober.

PEETER PÖLLU STIPENDIUM – üks 1920-eurone stipendium. Stipendiumile võivad kandideerida kõigi Eesti avalikõiguslike kõrgkoolide õpetajakoolituse erialade üliõpilased

(integreeritud õppekava korral alates kaheksandast semestrist ning magistri- ja doktoriõppe korral teisest semestrist), kes on edukad õppe- ja teadustöös ning on tulemuslikult kaasa löönud ka pedagoogikalaases arendustegevuses. Taotluste esitamise tähtaeg on 1. oktoober.

ANTS JA MARIA SILVERE NING SIGFRIED PANTI MÄLESTUSSTIPENDIUM – Kaksteist 1500-eurost stipendiumi. Stipendiumile saavad kandideerida kõikide TÜ õppekavade ja õppeastmete edukad üliõpilased, kes vajavad majanduslikku tuge. Taotluste esitamise tähtaeg on 1. oktoober. Täpsem teave ja stipendiumide taotlemise nõuded: sihtasutus.ut.ee, tysiht@ut.ee, 737 5852 või 5554 0773 (Triin Vakker).

taasavastatud testamendi põhjal». Ettekandekoosolek toimub Jakobi 2–230 kell 16.15. Lisateave: www.ut.ee/OES.

2. septembril avati von Bocki maja otsaseinal **FOTONÄITUS**

«Ülikooli näod III». Järgmise viie aasta jooksul jälgib maja üheteistkümnest aknast ülikooli, linnakodanike ja -külaste tegemisi 45 teadlast kõikidest ülikooli valdkondadest ja asutustest.

Septembris saavad TÜ üliõpilased imetleda sajanditagust Tartut TÜ idufirma Blueray virtuaalreaalsuse rakenduse abil **SOODUSHINNAGA**. Seadmete laenutuspunkt asub Kaarsilla juures ja Tartu kesklinna on võimalik uudistada neljast vaatluspunktist, mis asuvad mõlemal pool Emajõe. Lisateave: blueray.ee/virtuaalreaalsus.

6. septembril kell 14.15 peab California Ülikooli professor Timothy R. Tangherlini Ülikooli 16–212 **PIDULIKU LOENGU**, mis on pühendatud Eesti ja võrdleva rahvaluule õppetooli asutamisele ning esimesele professorile Walter Andersonile.

11.–13. septembrini saab TÜ raamatukogu konverentsikeskuses tasuta kuulata Euroopa Androloogia Akadeemia kursuse «EAA School in Genetics» **MEDITSIINIGENEETIKA TEEMALISI LOENGUID**. Kursuse osalejate arv on täis, kuid vabade kohtade tekkides on võimalik veel registreeruda. Registreerimine päevakaupa aadressil mailis.sutt@kliinikum.ee.

11., 16., 23. ja 25. septembril kell 18 toimub **TÜ AKADEEMILISE NAISKOORI VILISTLASKOORI** ettelaulmine. Uusi lauljaid oodatakse nii magistrantide, doktorantide kui ka ülikooli töötajate ja vilistlaste hulgast. Etteaulmised toimuvad esmaspäeviti peahoone auditooriumis 232 ja kolmapäeviti auditooriumis 128. Lisateave: vilistlaskoor.ee.

15.–20. septembrini toimub Võrumaal Kubijal **RAHVUSVAHELINE KAUGSEIRE SÜGISKOOL** «Applications of remote Sensing in the Baltic Sea region». Sügiskoolis osalevad 30 loodusteaduse üliõpilast ja noorteadlast, muu hulgas toimub riikliku satelliidiandmete keskuse ESTHub kasutajate praktiline koolitus. Lisateave: www.baltic.earth/voru2019/.

16. septembrini saab esitada töid **ÜLIÕPILASTE TEADUSTÖÖDE RIIKLIKULE KONKURSILE**. Konkursi eesmärk on väärtustada üliõpilaste teadustööd ja avaldada tunnustust neile, kes on saavutanud oma töös väljapaistvaid tulemusi. Lisaks riiklikele preemiatele neljas valdkondlikus kategoorias antakse välja Eesti Teaduste Akadeemia presidendi, riigiõiguse, Sotsiaalministeeriumi, Välisministeeriumi,

Muinsuskaitseameti ja Uno Lauri merenduse eripreemiad. Preemiafond on ligi 77 300 eurot. Kandideerima on oodatud üliõpilased kõigilt kõrgharidusastmetelt. Lisateave: etag.ee/tegevused/konkursid.

26. septembril toimub Eesti Rahva Muuseumis TÜ eetikakeskuse lasteaedade **VÄÄRTUSKASVATUSE KONVERENTS** «Väärtuskasvatuse lasteaed: kõik, mida elus teadma pean, sain lasteaiast». Lisateave ja registreerimine: eetika.ee/et/lasteaedade-konverents2019.

29. septembril korraldavad Eesti Võrdleva Kirjandusteaduse Assotsiatsioon ning TÜ kirjanduse ja teatriteaduse osakond 13. **RAHVUSVAHELISE KONVERENTSI** «Current state of literary theory, research and criticism in (non-«centric») national cultures». Seekordne konverents on pühendatud TÜ esimesele kirjandusprofessorile, luuletaja Gustav Suitsule.

Septembri lõpuni on Tartu tähetorni öuel avatud **NÄITUS** «Eestlastele Eesti taevas!», mis annab ülevaate suurimatest mõjutajatest eestikeelsete tähtkujunimedele kujunemisel. Välja on pandud valik eestikeelseid 19.–21. sajandi taevakaarte.

TEATED

SEPTEMBRIS TÜ AULAS: 19. septembril kell 19 kontsert «Romantised sonaadid» (Rasa Vosyliute viiulil ja Tanel Joamets klaveril), 27. septembril kell 19 Ain Angeri soolokontsert.

ÕPETATUD EESTI SELTSIS: 11. septembril peab Dorothee Goeze ettekande «Majandus, perekond, sõbrad ja kultuurilised kavatsused 1832. aasta Liivimaal ühe Karl Eduard von Lipharti (1808–1891)

TUNNUSTUSAVALDUSED

TÜ väikese medali ja tänukirjaga tunnustati 65. sünnipäeval meditsiiniteaduste valdkonna mikrobioloogia osakonna juhatajat, meditsiinilise mikro-

bioloogia professorit **IRJA LUTSARIT**; 50. sünnipäeval genoomika instituudi populatsioonigeneetika vanemteadurit **TOOMAS KIVISILDA**.

TÜ väikese medali pälvisid 75. sünnipäeval Eesti mereinstituudi sekretär **ESTER ARGEL**; 60. sünnipäeval humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna

kultuuriteaduste professor
KRISTIN KUUTMA.

TÜ aumärgi ja tänukirja pälvisid 60. sünnipäeval kliinilise meditsiini instituudi spordimeditsiini ja taastusravi kliiniku sekretär **INGE RÄÄSK**; 55. sünnipäeval meditsiiniteaduste valdkonna kliinilise geneetika keskuse juha-

taja, kliinilise geneetika professor **KATRIN ÕUNAP**; 50. sünnipäeval kliinilise meditsiini instituudi lastekliiniku lastehaiguste dotsent **CHRIS PRUUNSILD**.

TÜ aumärgiga tunnustati 40. sünnipäeval kultuuriteaduste instituudi etnoloogia osakonna õppekorralduse spetsialisti **SILLE VADIT**.

TÜ tänukirja pälvisid 60. sünnipäeval sporditeaduste ja füsioteraapia instituudi spordibiokeemia ja toitumisteaduste assistent **LUULE MEDIJAINEN**; 55. sünnipäeval rahandusosakonna sihtfinantseerimise talituse vanemraamatupidaja **REET SIILATS**.

ÕNNITLUSED

85 AGU-TÖNIS TALVIK, loodus- ja täppiseaduste valdkonna emeriitdotsent – 25. september

75 HILJA IHER, füüsika instituudi õhuseire spetsialist – 4. september
PEETER VIHALEMM, sotsiaalteaduste valdkonna emeriitprofessor – 11. september
LIINA-MAI TOODING, ühiskonnateaduste instituudi vanemkonsultant ja sotsiaalteaduste valdkonna emeriitdotsent – 21. september

70 KALLE MERUSK, sotsiaalteaduste valdkonna emeriitprofessor – 11. september
TIIU PAAS, ökonomeetria professor ja majandusteaduse doktoriõppe programmijuht – 14. september

65 EERO VASAR, akadeemik, inimese füsioloogia professor, bio- ja siirdemeditsiini instituudi

juhataja ning füsioloogia osakonna juhataja – 17. september
KULNO TÜRK, personali-juhtimise professor ning turunduse ja finantsjuhtimise magistriõppekava programmi-juht – 25. september

60 MARGUS RÄTSEP, füüsika instituudi optika ja spektroskoopia vanemteadur – 10. september
MAIE LOORITS, molekulaar- ja rakubioloogia instituudi vanemlaborant – 14. september
EDGAR KAROFELD, ökoloogia ja maateaduste instituudi rakendusökoloogia vanemteadur – 21. september

55 ARVO AVI, kinnisvaraosakonna arendustalituse peainsener – 7. september
KALJU KILL KASK, raamatukogu infosüsteemide osakonna süsteemiadministraator – 16. september

50 HELI NURME, Viljandi kultuuriakadeemia õppekorralduse spetsialist – 22. september
ELLA PUMAN, matemaatika ja statistika instituudi teoreetilise mehaanika dotsent – 23. september

45 MAREK KARTAU, kinnisvaraosakonna Archibus/FM peaspetsialist – 3. september
OLGA BURDAKOVA, Narva kolledži vene keele dotsent – 10. september
KALEV SAARE, õigusteaduskonna tsiviilõiguse dotsent – 30. september

35 RAINER REILE, peremeditsiini ja rahvatervishoiu instituudi terviseinfo analüüsigrupi analüütik – 27. september

VESTLUSJUHI JA AEGLUSTIST

Kui otsida Google'ist teavet Tartu Ülikooli moderaatorite kohta, võib peagi lugeda infopäevadest või konverentsidest, kus arutelusid, vestlusi või väitlusi modereerib moderaator.

Moderator on toorlaen inglise keelest (*moderator*). Eesti keeles on arutelu, jutu või vestluse suunaja nimetamiseks mitu täpsemat ja läbipaistvamat võimalust. Hästi sobivad näiteks sõnad *arutelujuht*, *jutujuht* ja *vestlusjuht*. Kui tegu on pigem väitlusega, võiks öelda *väitlusjuht*. 2014. aasta sõnavõistlusel pakuti sünonüümina ka *kõnejuht*.

Nende sõnade hulgast leiab sobiva igaks olukorraks, toimugu arutelu või väitlus infopäeval või konverentsil. Seevastu koosoleku kulgu suunab mõistagi *koosoleku juhataja*.

Nii viisi ei olegi *moderaatori* asendamiseks vaja jalgratast leiutada. Selle tähenduse edasiandmiseks on eesti keeles ammuugi võimalused olemas, tuleb vaid luua endale sobiv liitsõna või sõnapaar. Eeskujuks sobivad kõik teised *juhid*, näiteks *auto-* ja *bussijuht*. Justnagu autojuht hoiab autot teel, tuleb ka vestlusjuhil hea seista selle eest, et vestlus rappa ei läheks.

Sõna *moderaator* sobib aga siis, kui mõeldakse tehnikavaldkonnas aeglustit või muusikas pilli heli reguleerijat. Arvutisõnavaras võib *moderaator* olla ka modereeritavaid foorumeid haldav isik, kes otsustab, milliseid saadetisi edastada. Selles definitsioonis peitub aga *moderaatori* asendamiseks ka selgem võimalus: *veebihaldaja* või *veebihaldur*. ●

VESTLUSJUHT

(ingl *moderator*) on arutelu, vestluse vms kulgu juhtiv isik koosolekul, konverentsil vms.

KEELENURKA TOIMETAB MILJON+ TÖÖRÜHM (RIINA REINSALU JA ANN SIIMAN).

Vaata ja täienda Vikipeedias artiklit «Vestlusjuht». Kõigi mõistete loendi leiad aadressilt Vikipeedia:Tartu Ülikooli keelenurk.

NÄITUS

2. septembril avati von Bocki maja otsaseinal kolmas fotonäitus, mis kujutab Tartu Ülikooli teadlasi. Järgmise viie aasta jooksul jälgib maja 11 aknast ülikooli, linnakodanike ja -külastajate tegevusi 45 teadlast kõikidest ülikooli valdkondadest ning asutustest.

SÜGISKOOL

15. septembril algab Võrumaal Kubijal rahvusvaheline kaugseire sügiskool «Applications of Remote Sensing in the Baltic Sea Region». Vaatluse alla võetakse tuleohutuse, mere- taseme, põllumajanduse, vee- ja õhukvaliteedi ning ehitiste kaugseire rakendused.

KONVERENTS

29. septembril algab rahvusvaheline konverents «Kirjandusteooria, kirjandusuuringute ja -kriitika tänapäevane seisund («keskuse»-välises) rahvuskultuurides», mis on pühendatud esimesele kirjandusprofessorile, luuletajale Gustav Suitsule.

2

15

15

26

29

TELESARI

15. septembril jõuab ETV-s eetrisse uus saatesari, mis on pühendatud rahvusülikooli sajandale aastapäevale. Sarjas kajastatakse kaasahaaravaid etappe ülikooli ajaloost ja tänapäevast. Saatejuht on Urmas Vaino.

KONVERENTS

26. septembril toimub Eesti Rahva Muuseumis konverents «Väärtuskasvatuse lasteaiad: kõik, mida elus teadma pean, sain lasteaiast». Konverentsil arutletakse, milline on väärtuspõhine lasteaiad ja kuidas seda kujundada.

SEPTEMBER 2019

N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K
29 30 31 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 1 2